

Upravišstvo: Ljubljana, Pucinijska ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelk: Ljubljana, Pucinijska ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljana, cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pokrajinskem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti. Cor. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglašje iz Kr. Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izjava vsak dan razen ponedeljka
Naročnina: mesečno Lir 16,—
za inozemstvo vključno s ponedeljskim jutrom Lir 36,50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucinijska ulica št. 5. — Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO.

Silno ogorčenje po vsem svetu zaradi odvratnega napada na Rim

Spomeniki krščanskega in cesarskega Rima cilj Rooseveltovih in Churchillovih letalcev

Berlin, 20. jul. s. Nemški tisk obvladuje poročila o angleško-ameriškem terorističnem napadu na Rim. Napad sovražnika, piše »Deutsche Allgemeine Zeitung«, ne zadeva samo Italije in Italijanov, temveč je žalitev vse zapadne kulture. List omenja tudi dejstvo, da so z vatikanske strani že zatrdili, da bo vsako bombardiranje Rima prizadelo zgodovinske spomenike in edinstvena kulturna dela. Vest o tem zločinu je vrhunek zločinov, ki so jih zagrešili Anglosasi, zavezniki sovražnikov zapadne kulture. »Völkischer Beobachter« omenja nedavna uničevanja angleško-ameriškega letalstva v cerkvah v Kölnu, Aachnu, Neaplu in Palermo. V vojni proti Franciji so Nemci namenoma priznale francoskim katedralam, čeprav so se nahajale sredi bojnih črt.

Berlin, 20. jul. s. Vsi listi podčrtavajo, kako brutalne so angleško-ameriške metode proti najslavnejšim spomenikom omike. Navzlic zagotovilom Roosevelta, da spomeniki in italijanske cerkve ne bodo napadeni in da so anglosasi piloti bombardirali izključno vojaške objekte, je bila med prvimi zadetimi poslopji prav stara bazilika sv. Lovrenca, ki je biser krščanske umetnosti. Dnevnik obsoja angleško-ameriški napad kot barbarski in poudarja, da kakšen ogromen vtis je nepremišljeno dejanje zračnih piratov napravilo po vsem omikanem svetu. Listi objavljajo s posebnim poudarkom vest o obisku Sv. očeta takoj po napadu v prizadetih okrajih Rima in o obiskih Kralja in Kraljice v bolnišnicah, kjer ležijo žrtve sovražnega bombardiranja. Nemški tisk soglasno podčrtava, da se nasprotnik moti, če upa, da bo zlonim moralo italijanskega naroda z letalskim terorizmom. Italijanski narod se, kakor nemški, vedno bolj utrjuje v železni volji po odporu in boji do končne zmag.

Ogorčenje v Rumuniji

Bukarešta, 20. jul. s. Vest o bombardiranju Rima, katero so listi objavili z največjim poudarkom in z obilnimi podrobnostmi, je vzbudila v vsej Rumuniji največje ogorčenje. Rumuni, ki so vedno videli v Rimu zibelko svoje veličine in ki so vedno imeli Rim za sveto mesto, označujejo bombardiranje Rima kot najbolj odvratno dejanje anglosaskih zaveznikov. Listi objavljajo obširne podrobnosti o zločinskem napadu anglosaskega letalstva. Rooseveltova krinka je padla, piše »Viața«. Z obraza predsednika jo je strgalo povelje, naj se bombardira Rim, sveto mesto, potem ko je Roosevelt ob pričetku bitke za Sicilijo čutil potrebo zagotoviti papežu, da se bodo spoštovala cerkve in kulturni spomeniki. Bombardiranje Rima je bilo čisto teroristično. Angleška obveščevalna služba je javila, da so bili piloti, določeni za bombardiranje Rima, izbrani med najbolj sposobnimi, tako da so bili zadeti samo vojaški objekti. Po prvih vesteh se ponovno vidi, da so vojaški objekti Američanov še vedno cerkve, pokopališča in stanovanjske hiše. Rimsko prebivalstvo je pokazalo svoje ogorčenje proti Američanom, ki so, čeprav so zagotavljali da ne bodo delali škode, morili civilno prebivalstvo z višine svojih letališč trdnjav. Listi posebno naglašajo zanimanje, ki ga je papež pokazal za škodo, katero so povzročili zračni gangsterji, in za trpljenje prebivalstva, ki je izpričalo čudovito mirnost.

Bukarešta, 20. jul. s. Rumunski tisk je objavil z velikim poudarkom radijski govor tajnika fašistične Stranke. Označil ga je kot najboljši odgovor na rooseveltovske in churchillovske utvare glede kapitulacije Italije. Tudi spricho nevarnosti uničenja Italije ni bilo močete izbrati druge poti, komentira »Tampule«, ki sodi, da zavezniki nikakor niso bili spretni, ko so Italijo postavili pred izbiro med kapitulacijo in odporom. Katera država kapitulira brez borbe, vprašuje list. Grožnja za uničenje države, kakršna je Italija, samo krepi voljo do borbe.

Zgražanje v Bolgariji

Sofija, 20. jul. s. Bombardiranje Rima je bolgarska javnost ožigosala kot dejanje barbarske in podlosti, ki prekaša po strahotah vse ostale zločine Anglosasov proti Italiji. List »Roe« piše v uvodniku: Ničče ne bo mogel nikoli verjeti, da Anglosasi razlikujejo politične voditelje in italijanski narod. Objubljajo Italijanom svobodo in blagostanje, medtem pa uničujejo ognjišča, pobijajo žene in otroke. Churchill in Roosevelt bi rada povzročila večne spore v Italiji, toda uspeva jima samo, da vzbujata sovražstvo in jezo po maščevanju. Italijanski narod se ne vara glede resničnih namer Anglosasov. Dobro ve, da bi bila kapitulacija nečastno dejanje za Italijo in da bi samo ponižala državo v čredo sužnjev. Bolgarski listi poudarjajo, da Italijani iz vseh slojev in vseh starosti prosijo, da jih uvrstijo med borce za Sicilijo. Junaki planen domovinske ljubezni daje hrano srcem vseh Italijanov in kuje duhove za borbo proti barbarskemu vodnikom.

Odmev na Finskem

Helsinki, 20. ul. s. Ves tisk posveča največjo pozornost razvoju bitke na Siciliji, naglašujoč srdit odpor Osi spricho nasprotnikovega pritiska, ki je največji zlasti okrog najvažnejših strateških objektov. Govor tajnika PNF Ekse. Scorzee je objavil ves večerni tisk z velikim poudarkom. V podnaslovih se poudarjajo najbolj izrazite

besede iz govora. List »Ajasuntta« ima naslov: »Neprijatelj se sovraži in se pobija! Tajnik Stranke Scorza zavrača poziv k kapitulaciji.« List »Iltasonama« ima naslov: »Gre za vojno, za življenje in smrt. Tajnik Scorza je Italiji povedal geslo odpora.« List »Kauppalehti« piše: »Trebja je zbrati sile za borbo. Neutrlna Italija bi postala bojišče.« List »Svenska Pressen« ima naslov: »Neutrlnost bi degradirala Italijo. Scorza poziva Italijane k vztrajnosti.«

Helsinki, 20. jul. s. Vest o bombardiranju Rima objavljata finski radio in tisk z ganljivim interesom. Listi objavljajo besedilo italijanskih in nemških poročil, finski radio pa italijanska poročila o razdejanju bazilike sv. Lovrenca, pokopališča Verana in tiburtinskih ter prenestiskih ljudskih okrajev, vseučiliškega mesta in poliklinike. Finski radio naglašja, kako je molil Sv. Oče, ko si je ogledal ruševine bazilike

V Švici

Bern, 21. jul. s. Švicarski listi nadaljujejo razprave o letalskem napadu na Rim. »Gazette de Lausanne« poudarja, da je obstreljevanje Rima pogodilo enega izmed življenjskih središč naše omike, in piše, da vsi duhovi, ki se dvigajo nad gmoto, s posebno bojaznijo zasledujejo razvoj bombardiranja mesta, čegar razrušitev bi bila naravnost simbol naše omike, podedovane od pokolenj, ki so si sledila na tleh stare Evrope. »La Suisse« pripominja, da pomeni bombardiranje Rima znatno zmanjšanje moralnih vrednot spricho nepomirljivih zahtev vojne. »Corriere del Ticino« naglašja, da taktika letalskih napadov iz velike višine, ki jo uporabljajo Anglosasi, velika eksplozivnost novih bomb in napake, ki so možne pri vsakem bombardiranju, zadostujejo za prepričanje, da bodo tudi v Rimu angleški in ameriški letalci sejali pogubo nad zakladi umetnosti in omike. Bombardiranje Rima je naperjeno proti duhu naroda in ga hoče zadeti v srce s tem, da mu ruši posvečena poslopja. Bombardiranje Rima, pravi list, pomeni novo epizodo tragične bolečine Italije. Narod se upira in je odločen, da prenese preizkušnjo do skrajne možnosti.

V Turčiji

Carigrad, 21. jul. s. Vest o bombardiranju Rima je zbudila največji vtis v vsej Turčiji in užalostila italijansko kolonijo. V turških krogih je napravil obisk Pija XII. v baziliki sv. Lavrenca in v najbolj prizadetih ljudskih okrajih, največji vtis.

Na Norveškem

Oslo, 21. jul. s. Tisk objavlja z največjim poudarkom poročila o zločinskem bombardiranju Rima. List »Nation« oboja bombardiranja civilnih objektov z jasnim in zavestnim namenom, terorizirati prebivalstvo. List piše, da letalski terorizem zaveznikov nima ničesar skupnega z vojaškimi operacijami.

Na Švedskem

Stockholm, 20. jul. s. Švedski tisk piše glede na bombardiranje Rima, da je to do godek, spricho katerega je ganjeno vse omikano človeštvo. Listi objavljajo velike fotografije rimskih spomenikov in zgodovinske bazilike sv. Lavrenca, ki jo je zavezniško letalstvo opustošilo. Rimski dopisnik lista »Dagens Nyheter«, ki se je sam podal v prizadete kraje, poudarja, da je večina prebivalstva v Rimu sprejela letalski napad s popolno mirnostjo.

Stockholm, 20. jul. s. Angleški listi se bahajo z bombardiranjem Rima skoraj bolj kakor z osovitojvjo notranjih krajev na Siciliji, kajti po njihovi sodbi naj bi bilo bombardiranje Rima, ki je bilo izvršeno, kakor pravijo, z najbolj premišljeno natančnostjo in brez opustitve sleherne podrobnosti v pripravi, osrednji dogodek borbe proti Italiji. Ni močete razumeti, kako more zavezniški tisk, ki tako vneto naznaja, da je bilo bombardiranje preštudirano v najmanjših podrobnostih v dveh mesecih s pomočjo topografskih zemljevidov Rima z velikim merilom in da je bila akcija poverjena pilotom, ki se spoznajo na Rim, ker so bili tam večkrat kot turisti, opravičevati veliki vandalski napad na eno izmed najlepših cerkev v Rimu. To bombardiranje, pišejo londonski listi, na katere odgovarjajo newyorški, je bilo že dolgo odločeno. Njegov namen ni samo vojaški, temveč tudi politični.

Japonska solidarnost

Rim, 20. jul. s. Japonski veleposlanik pri Kvirinalu Ekse. Sinrohuo Hidaka se je davi podal na Campidoglio in izrazil guvernerju Rima čustva najgloblje solidarnosti prijateljskega in zavezniškega naroda. ki so se se bolj ojačila s sovražnim barbarskim napadom na večno mesto. Veleposlanik je izročil guvernerju 50.000 lir za poškodovance ob bombardiranju. Princ Borghese se je v imenu rimskih meščanov zahvalil zastopniku velikega prijateljskega naroda za novo dejanje vzajemnosti. Veleposlanik je med dnevom obiskal ranjence, ki leže v raznih bolnicah.

Prezir omike in vere

Tokio, 20. jul. s. Vest o bombardiranju Rima je vzbudila na Japonskem največji vtis. Napad na večno mesto so označili v tokidskih krogih kot dokaz prezira Zednjnjih držav do slehernega načela omike in vere.

Tokio, 20. jul. s. Vsi listi objavljajo z velikim poudarkom vest o barbarskem napadu na Rim. Objavljajoč številne podro-

nosti o Rimu in posvečujoč obširen prostor poročilu o papeževem obisku v bombardiranih krajih in v baziliki sv. Lavrenca žigosa tisk z žarečimi besedami krutost napada na mesto svetih sedmih gričev. Podčrtava se, da odgovarjajo Italijani s hladno mirnostjo in z naraščajočim bojnim duhom na sovražno propagando. Sovražnikova človečanska krinka je sedaj odpadla. Mnogi listi objavljajo fotografije slavne bazilike sv. Lavrenca, nad katero so se razbesneli severnoameriški letalci.

Izjava italijanske kolonije v Šanghaju

Šanghaj, 21. jul. s. Italijanska kolonija je izrazila najgloblje ogorčenje ob barbarskem bombardiranju Rima. V tukajšnjih italijanskih krogih naglašajo, da bo prvi letalski napad na Rim samo še povečal sovražstvo do Anglosasov in obenem očelil vojno do odpora med vsem italijanskim narodom. Teroristična dejanja Anglosasov in njihovi »pozivi k miru« nikakor ne morejo ustraševati in demoralizirati italijanskega naroda, ki je vedno bolj utrjen v želji, da doseže zmago.

Na Filipinih

Manilla, 20. jul. s. Teroristično bombardiranje Rima, ki je bilo že dolgo hladno premišljeno, je zbudilo med katoliki na Filipinih val ogorčenja. Brž, ko se je raznesla vest o bombardiranju, so iz vseh katoliških središč neprestano zahtevali vesti o Sv. očetu in Sv. stolici. Filipinski katoliki soglasno izjavljajo, da je bombardiranje Rima, zibelke evropske kulture, prekosilo vse prejšnje napade na zapadno omiko in kaže, da so židovske demoplutokratske sile odkrito napovedale vojno katoličanstvu.

Poslanica argentinskega primasa kardinala Copella

Buenos Aires, 20. jul. s. Argentinski katoliški primas kardinal Santiago Copell je naslovil naslednjo poslanico argentinski duhovščini glede na napad na Rim:

Globoko žalost, ki napolnjuje naša srca od pričetka sedanje vojne zaradi izgub človeških življenj in velikega trpljenja ljudstev, ki so popolnoma nedolžna in zaradi uničevanja tolikih moralnih in gmočnih vrednot, je povečala vest o letalskem bombardiranju večnega Rima, zibelke krščanske omike in sedeža Kristovega Vatikana. Ta vest nam povzroča ne iz političnih razlogov muko, ki jo nedvomno delite z menoj, moji dragi verniki, in ki me je silila, da sem naslovil na vas te besede, proseč vas, da podvojite molitve, da bi imel Vsemočni usmiljenje z ubogim človeštvom in da bi ne dovolil, da bi se zlo pripetilo vašemu papežu. Utrdimo svojo vero in svojo neomajno privrženost nauku apostolske katoliške cerkve sv. Petra.

Satansko veselje v Londonu

Lizbona, 20. jul. s. Iz Londona poročajo, da je angleški tisk objavil prve komentarje ob bombardiranju Rima v kasni izdaji lista »Evening Standard«. List je z veseljem sprejel vest o bombardiranju Rima, katerega označuje za vojaško nujnost. Zavezniki so dokazali plemeniti obzir do svetega mesta, piše list. Tudi v sedanjih urah ravnamo z Rimom z največjim spoštovanjem. Bombardiranje Rima se omejuje samo na vojaške objekte. Popolno uničenje teh objektov bo rešilo življenje mnogim zavezniškim vojakom in bo opogumilo vse tiste uporne elemente, ki prebivajo v italijanskem glavnem mestu.

Odpovedane avdijence v Vatikanu

Vatikan, 20. jul. s. »Osservatore Romano« objavlja: Zaradi sedanjih okoliščin in da se prepreči zbiranje ljudi in premikanje v velikih razdaljah z nevarnostjo za tiste, ki bi se je radi udeležili, ne bo v sredo običajne splošne avdijence.

Odbit ameriški napad pri Mundi

Tokio, 20. jul. s. Japonski glavni stan objavlja, da je japonska posadka v bližini Munde na Novi Georgiji osredotočila strahovito zaporni topniški ogenj proti sovražniku, ki se je skušal ob podpori torpedovcev izkrcati v noči na 17. julij v bližini Munde. Sovražnik je bil pognan v beg. Ističasno so iste jedinice odbile v tem odseku nekaj ofenzivnih akcij z napadom tankov.

Veliki japonski uspehi na Kitajskem

Peking, 20. jul. s. Komentirajoč vojni položaj na severnem Kitajskem, izjavljajo japonskemu glavnemu stanu bližnji krogi, da je ob januarja do konca junija obležalo na bojiščih 64.515 mrtvih sovražnikov, 53.203 pa so bili ujeti. Japonske čete so nadalje uničile 1765 sovražnih naprav, zajele 164 mozarjev, 78 težkih strojnih, 900 lahkih strojnih, 41.083 pušk in 318 pištol. V primeri z vojnimi uspehi v ustrezni dobi prejšnjega leta so sedanjí uspehi mnogo večji, zlasti, če upoštevamo naraščajoče število čet, ki se predajajo narodni vladi Kitajske.

Turški parlament na počitnicah

Ankara, 21. jul. s. Parlament je odšel na polne počitnice, ki bodo trajale do prvih dni septembra.

Sestanek Duceja in Hitlerja

Rim, 20. jul. s. Včeraj sta se v nekem mestu severne Italije sestala Duce in Führer. Obravnavana so bila vprašanja vojaškega značaja.

Gravi perdite del nemico sul fronte siculo

228 carri armati nemici distrutti, oltre 100 danneggiati, molti altri perduti durante lo sbarco — 9 navi colpite presso Augusta e a Malta

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 21 luglio 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1152:

Nel settore centrale del fronte siculo le truppe dell'Asse hanno sgombrato — dopo aspri combattimenti — Caltanissetta ed Enna portandosi su nuove posizioni.

Dal 10 al 20 luglio 228 carri armati nemici sono stati distrutti ed un centinaio danneggiati oltre ai molti perduti dall'avversario durante le operazioni di sbarco.

Velivoli del nostro 5º stormo di assalto compivano una audace azione sul porto di Augusta colpendo gravemente un mercantile di grosso tonnellaggio ed una nave da trasporto. Venivano abbattuti in combattimento due apparecchi avversari; 3 dei nostri non facevano ritorno.

Bombardieri pesanti tedeschi attaccavano nella notte sul 20 il porto di Malta: risultano colpiti, le attrezzature portuali e sotto

tano colpiti, le attrezzature portuali e sotto navi mercantili delle quali due sono da ritenere affondate.

Motosiluranti germaniche hanno colato a picco nelle acque della Sicilia due caccia-torpediniere e un piroscafo da tremila tonnellate, silurando inoltre un mercantile di media stazza; tutte le unità sono rientrate alla base.

Incursioni avversarie su Napoli e su località della Campania, della Calabria e della Sardegna causavano scarsi danni e poche vittime; sono stati abbattuti dalle batterie della difesa due aerei a Napoli, uno nei pressi di Salerno, uno nei dintorni di Decimo (Cagliari).

A seguito delle incursioni citate dal bollettino odierno sono stati finora accertati a Napoli e provincia 13 morti e 45 morti.

Hude sovražnikove izgube na siciliskem bojišču

228 sovražnikovih tankov uničenih, nad 100 poškodovanih — 9 ladij pogodenih pri Augusti in Malti

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 21. julija naslednje št. 1.152 vojno poročilo:

V osrednjem odseku sicilske fronte so osne čete po hudih bojih izpraznile Caltanissetto in Enno ter zavzele nove pozicije.

Od 10. do 20. julija je bilo uničenih 228 sovražnikova oklopnih voz, nad 100 jih je bilo poškodovanih, mnogo pa izgubljenih pri izkrcavalnih operacijah.

Letala naše 5. udarne jate so izvršila drzen napad na luko v Augusti in so hudo pogodila trgovsko ladjo velike tonaže ter neko prevozno ladjo. V boju sta bili sestreljeni dve sovražni letali, 3 naša pa se niso vrnila.

Nemški težki bombniki so ponoči na 20. t. m. napadli luko na Malti. Pri tem so bile zadete pristaniške naprave ter 7 trgovskih ladij izmed katerih se morata dve smatrati za potopljene.

Nemške motorne torpedovke so v sicilskih vodah potopile dva rušilca in eno 3.000tonsko ladjo; razen tega so torpedirale trgovsko ladjo srednje velikosti. Vse enote so se vrtnile na svoje oporišče.

Sovražni poleti nad Neaplju, nad kraje v Kampaniji, Kalabriji in Sardiniji so povzročili majhno škodo in malo žrtev. Obrambne baterije so sestrelile dve letali v Neaplju eno blizu Palermo, eno pa v okoličici Decima (Cagliari).

Hudi boji na vzhodu

V dveh tednih nad 45.000 ujetnikov, 4827 sovjetskih tankov in 2344 letal, 2201 top in 1080 metalcev granat uničenih ali zaplenjenih

Iz Hitlerjevega glavnega štana, 21. jul. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Ob Miusu in srednjem Doncu je poskušal sovražnik tudi včeraj z močnimi pehotnimi in oklopnimi silami zaman prodreti našo obrambno črto. Močni sovražni napadi in sunki so se menjali z lastnimi protinapadi. Boji se nadaljujejo.

Tudi na področju pri Orlu se huda obrambna bitka nadaljuje predvsem vzhodno in severno od mesta. V južnem delu tega odseka so bili krvavo odbiti na široki fronti podvzeti sovjetski napadi; krajevni vdori so bili zavezani.

Včeraj so uničili naše čete 183 sovjetskih oklopnih voz.

V času od 5. do 19. julija je bilo v silovitih napadalnih in obrambnih bojih zajetih 45.172 ujetnikov, sestreljenih od delkov vojske, SS in protiletalskega topništva 4827 sovjetskih oklopnih voz in več nadaljnjih oklopnih voz uničenih od oddelkov letalstva. V istem času je bilo sestreljenih 2344 sovjetskih letal.

Na Črnem morju je potopila nemška podmornica tovorni parnik z 2000 br. tonami, v Kronštatskem zalivu pa so obalne baterije vojne mornarice zantete požar na nekem vlečilu. Z njegovim uničenjem se lahko računa.

Izčrpavanje sovjetske ofenzivne sile

Berlin, 20. jul. V bitki pri Orlu je prišlo do lahkega, komaj zaznavnega pojemanja silovitosti sovjetske ofenzive. Nemci so to okoliščino izrabili in prešli v protinapad, da zapro dve izmed treh velikih vrzeli, ki si jih je bil sovražnik v prvi fazi bojev odprl v nemškem obrambnem sistemu severno od mesta Orla. Ta nemški obrambni sistem se vleče mnogo kilometrov okoli Orla, tako da mesto samo in njegovo važno

železniško omrežje nista v dosegu ruskega topništva. Velikega pomena za razvoj bojev je zboljšanje vremena. Po osmih ali devetih dneh neprestanega dežja je sonce znova posijalo in omogočilo nemškemu letalstvu, da se v veliki množini udeležuje bojev. Rusi so ves včerajšnji dan poskušali razširiti vrzel severno od Orla ter si pri

Nadaljevanje na 2. strani

Nadaljevanje s 1. strani

zadevali, da bi skozi presledek porinili znatne oklopne sile. Pri tem so se v veliki meri posluževali mobilnega protitan-kovskega topništva, vendar pa se je Nemcem posreželo, da so pokončili znatno število sovražnih oklopnih sredstev, tako da so zvišali število razbitih sovjetskih tankov na 4500. To je uspeh štirinajstredne boje.

Glede bojev pri Orliu, — to področje je še vedno pravo središče boje, — je treba vedeti, da so tudi v drugih odsekih vzhodne fronte čezli hudi boji, predvsem od Petrograda do Vo'hova, od Suhinčev do Bjelgoroda ter med rekama Donec in Mius, vendar pa so ti boji imeli le podrejen pomen. Vsi sovražni napadi in pravkar omenjenih odsekih imajo samo namen, da bi odvrgli pozornost Nemcem od področja pri Orliu, da se ne bi čisto vrtili v velikem obsegu in da bi znatno uporabo čet in materiala. To se je zlasti videlo v bojih ob zgor-njem Miusu, kjer so si Rusi 18. t. m. osvobodili mostobran na zapadnem bregu reke.

Ponoči je sovražnik vrzel znatno število oklopnih voz preko zaslonih mostov, ki so jih napravili ruski ženitji, toda večeraj se Nemci na vse zgodaj prešli v napad in potisnili sovražne sile preko Miusa. Nemški streljavec so pred tem razbili zaslonne mostove in onemogočili sovjetskim bojnim vozovom umik. Na ta način so Nemci pokončili ali zajeli 114 oklopnih voz sovražnika.

Tudi na petrogradski fronti, zlasti ob Nevi, je sovražnik večeraj podvel nove napade, ki pa so bili izvršeni samo z enim ali z dvema bataljonoma, zaradi česar Nemci niso imeli prevelikih težav, da so jih odbili. Bitka se še vedno razvija in bi bilo tveganje napovedovati karkoli o njenem nadaljnjem poteku. Zastojanje naj to, da sovražnik po dveh tednih boje in po osmih dneh od začetka svoje silovite ofenzive ne more zabeležiti nikakršnega uspeha. V ostalem to priznava tudi v Moskvi, kjer so doslej javili samo zopetno osvojitve nekoliko vasi, ki so jih bili Nemci zasedli med 5. in 9. julijem. K izgubam pa si morajo Rusi pristeti razen 4500 uničenih oklopnih voz, še kakih 90 oklopnih brigad, ki odgovarjajo gornjemu številu, ter mnogo pehotnih divizij in nad 2000 letal. (Ultimo no-tizje.)

Berlin, 20. jul. s. Vojaški sodelavec DNB zatrjuje, da so središča bitke na vzhodni fronti še vedno v odsekih severno od Orla in ob Miusu, ter naglašajo, da tudi večeraj sovjetske čete niso mogle prebiti nemške obrambne črte. Sovražnik je izgubil v teku dneva ne manj kakor 562 tankov, toda povsem se zdi, da bi sovražnik, kakor se je zgodilo med velikimi zimskimi bitkami v protibolševiški vojni, še naprej mečajo v boj ogromne človeške in gnojne sile. Nameni sovjetske ofenzive niso samo čisto vojaškega značaja, temveč hočejo, bolj kakor kaj drugega, osvojiti zopet ogromno žitnico

Ukrajine, ki bi Rusijo dvignila iz velikih prehranjevalnih težav. Vojaški sodelavec nemške poluradne agencije poudarja nadalje, da so nemški obrambni uspehi tem bolj pomembni, čim bolj obupni so sovjetski ofenzivni napori. Navzile ogromnim količinam vojnih sredstev, zlasti sovjetskega jzora, sovražniku ni uspela nobena omem-bredna osvojitve ozemlja. Sovjetske trditve, da se že kažejo obkoljevalni pokreti okrog Orla, so docela preuranjene, res pa je, da lahko boljševiške izgube postanejo od dneva do dneva bolj nevarne in odločilne za bodoči razvoj operacij. Čeprav 45.172 doslej ujetih sovjetskih vojakov ne more biti odločilni činitelj za zaključek bitke na vzhodni fronti, je dejstvo, da bo visoka številka padlih in izbranih divizij rdeče vojske imela prej ali slej občutne posledice.

Boljševiki niso dosegli nobenih pomembnih uspehov

Berlin, 20. jul. s. Baveč se z novelišmi vojaškimi dogodki v srednjem odseku vzhodne fronte, piše neki vojaški dopisnik, da štejejo sovjetski oddelki, ki so bili v zadnjih dneh vrženi proti Orliu, okrog 120.000 mož, 500 topov in 300 tankov, poleg številnih oddelkov specializiranih čet. Ta množica je bila vržena v napad v zaporednih valovih, s čimer je bilo omogočeno organiziranje primerne obrambe, postopno ojačane v naslednjih dneh. Danes se lahko trdi, da je vrhunec krize skoraj premagan, ne da bi boljševiki dosegli omembe vredne uspehe. Bitka na področju Orla se nadaljuje s skrajno srditostjo in sovražnik še ni pripravljen, kakor se zdi, da bi opustil svoj cilj. Nasprotno napada sovjetska vojska še vedno s premočnimi silami. Prihodnji dnevi bodo prinesli še kritične ure, polne krčevite napetosti, toda nemške hkrane divizije, ki so se bile v hudih zimskih bitkah, odbijajo vedno in povsod sovražnika, zaključuje vojni dopisnik, bodo znale odgovoriti in bodo nato v primernem trenutku prešle iz obrambne bitke v zmagovito uničevalno bitko.

Boji rumunske vojske ob Kubanu

Bukarešta, 20. jul. s. Po smotnih vesteh s področja kubanskega predmostja so rumunski oddelki v zadnjih dneh bili v bor-bah na polju Krimskaje, kjer so boljševiki pričeli silovito ofenzivo. Odpor rumunskih in nemških sil je bil tako učinkovit, da je sovražnik utrpel tako hude izgube, da je vsaj za trenutek opustil nadaljnje napade. Rumunsko letalstvo je učinkovito sodelovalo tudi pri protinapadih ob Miusu. Rumunske eskadre, ki so se dvignile, da preprečijo skupine sovjetskih bombnikov, so se ostro borile v dvobojih, ki so se zmogovito končali za Rumune. Ob koncu dneva so Rumuni izvajali 17 zmag nad sovražnikom in so zbili prav toliko boljševiških letal.

prirčnostjo, je zvezni svet omenil prisrčno prijateljstvo med obema državama ter opozoril na večno poslanstvo italijanske omike, katere duhovno premočanje pripada celotnemu človeštvu, kakor tudi na danes bolj kakor kdaj očitne kreposti italijanskega naroda. Podčrtal je končno obstoječe sodelovanje med Švico in Italijo v vedno bolj učinkovitem delu človečanske vzajemnosti v sedanjem trenutku. Člani zveznega sveta so se nato prisrčno razgovarjali z ministrom Magistratjem ter mu želeli vse najboljše pri opravljanju njegovega poslanstva v Švici.

V svojem odgovoru, navdahnjenem z veliko

Gospodarstvo

Maksimalne cene za marmelado

Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino je na podlagi prošnje tvrdil »Vitamini«, »Potnik in drugi« in »Malina«, vsi v Ljubljani, od 25. VI. 1943-XXI za odobritev zvišanja že odobrene cene za marmelado zaradi višje cene sladkorja, odobril po ugotovitvi, da je zaprosilo utemeljeno, naslednje najvišje prodajne cene za marmelado:

- 1.) V prodaji na debelo, za marmelado I. vrste v posodah po 5 kg 1410 lir za 100 kg franko skladišče brez mestne trošarine.
- 2.) V prodaji na drobno 1710 lir za kg franko prodajalna, vključno vse javne dat-jave.

Cene se morajo v smislu odredb čl. 4. naredbi od 9. V. 1941-XXI objaviti v prodajnem prostoru.

Prekoračenje teh najvišjih cen se kaznuje po uredbi o cenah v zvezi z naredbi od 26. I. 1942-XX, št. 8, Sl. list št. 8-42.

Velik napredek v proizvodnji umetnih lepil

V zadnjih letih je bil na področju proizvodnje lepil iz sintetičnih smol dosežen ogromen napredek, ki se ne kaže toliko v uspelem nadomeščanju naravnih lepil, temveč še bolj v novi tehniki predelovanja su-rovin na najrazličnejših področjih. Za široko javnost bo morda ta napredek najbolj viden v novem načinu vezave knjig, o čemer smo pred mesecem obširne poročali. Nemški podjetnik Lumbek iz Ljubljane je na podlagi izkušenj pri lepljenju usnja s sintetičnimi lepili uvedel nov način vezave knjig, ki se docela razlikuje od splošno uporabljene načina. Lepilo, ki se pri tem uporablja, je termoplastično, kar pomeni, da dobi svojo elastičnost lastnosti šele potem, ko se za kratek čas ogreje na 100 odnosno 120 stopinj Celzija. Lepilo se takoj posuši in stoji, vendar ostane izredno elastično. Pri novem načinu vezave odpadke vsake uporaba sukanca ali žice. Robovi pol od-nosno listov se na hrbtno prevlečejo z lepilom, preko katerega se položi kakor doslej trak iz redke tkanine, ki se zlika z vročimi likalnikom in že so listi trdni, toda elastično povezani.

Nova sintetična lepila, izdelana iz raznih vrst umetne smole, so omogočila znaten tehnični napredek tudi na drugih področjih. V Nemčiji so se v zadnjih letih naglo raz-vila industrijska podjetja, ki izdelujejo iz žaganja s pomočjo umetnih smol lesene plošče, ki so izredno trpežne in imajo pred-ploščami iz naravnega lesa številne pred-nosti. Predvsem imajo v vseh smenako trdnost, se ne krivijo in se mnogo bolj obdelujejo. Nadalje izdelujejo iz lepence in umetne smole razne posode za tekočine, ki so prav trpežne in za tekočine nepropustne. V rastočem obsegu se uporabljajo nova sintetična lepila v čevljarški indu-striji, to pa predvsem zaradi tega, ker se ta lepila v vodi prav nič ne omehčajo. Naj-več pa se sintetična lepila uporabljajo v oboroževalni industriji, predvsem v tvornicah letal, kjer so nova lepila tudi najprej preizkusili in so kmalu spoznali, da imajo velike tehnične prednosti. Ravno v tehniki gradnje letal se postavljajo velike zahteve glede kakovosti lepil. Naravna lepila, ki so se prej uporabljala, se danes ne morejo meriti z novimi sintetičnimi lepili, posebno glede odpornosti in vzdržljivosti. Nova lepila so omogočila tudi velik napredek pri izdelovanju umetnega usnja za podplate, ki se izdeluje iz najrazličnejših surovin, vedno pa z uporabo sintetičnih lepil.

Najbolj znano sintetično lepilo, ki se je izkazalo že v dolgoletni praksi, je tako-zvano kauritovo lepilo, ki se izdeluje iz se-čevine in formaldehida. Številna lepila so izdelana na osnovi fenola, pretežni del najnovejših lepil pa je izdelan iz umetnih smol, odnosno iz polimerizacijskih umetnih mas. Med temi je v prvi vrsti omeniti okanol, ki se uporablja v čevljarški industriji za lepljenje usnja. Na sintetični osnovi so bila izdelana tudi nova provrstna lepila za električne izolirne trakove, za obuze, za muholovce itd.

Tehnični napredek na področju izdelova-nja umetnih lepil še nikakor ni zaključen. V zadnjem času so bila izdelana razna nova lepila iz umetnega gumija, tako-zvane »bunee«. Za mnoge svrhe se izvrstno upo-rabljajo tudi razna lepila iz celuloze. Na-daljnji napredek pa je pričakovati zlasti pri izdelovanju umetnih lepil iz polimeri-zacijskih umetnih mas, ki omogočajo izde-lovanje lepil z najrazličnejšimi lastnostmi za razne tehnične potrebe.

Kakšne velike bodočnosti se odpirajo teh-niki z novimi umetnimi lepili, so v Zedi-njenih državah spoznali šele v zadnjem ča-su, ko so se pričeli živo zanimati za to no-vo področje tehnike in skušajo sedaj naglo nadomestiti ono, kar so zamudili. Prej so se v Zedinjenih državah zanašali na obilne rezerve naravnih surovin, zlasti kosti za izdelovanje kleja, ki jih imajo vedno dovolj na razpolago velike ameriške klavnice. Z naravnimi lepili danes ni več mogoče ustreči vsem kakovostnim zahtevam, ki jih stavlja moderna tehnika. Zato si skušajo sedaj Američani v naglici pridobiti iz-kušnje tudi v izdelovanju umetnih lepil, o katerih so bili prvotno mnenja, da so le iz-hod za silo, ki ga iščejo v Evropi. Res se je tehnika izdelovanja umetnih lepil razvi-la deloma tudi pod vplivom pomanjkanja naravnih surovin, toda ni prvič, da se je kmalu umetni proizvod izkazal kot mnogo boljše od naravnega. Ne smemo pa pozabi-ti, da je napredek v znatni meri pospešila oboroževalna industrija, ki je potrebovala lepila, ki so boljša od naravnih.

Gospodarske vesti

Statistika Zavoda za socialno zavarova-nje. Zavod za socialno zavarovanje Ljub-ljanske pokrajine je objavil podatke o gi-banju članstva v mesecu juniju. V tem mesecu je skupno število zavarovancev pri zavodu samem kakor tudi pri bolniški bla-gajni TBPD in bolniški blagajni »Mer-kurja« naraslo za 413 na 27.733, medtem ko je lani v istem mesecu nazadovalo za 540. V primeri z lanskim junijem je le-tosnje število zavarovancev le še za 320 manjše. Odstotek bolnikov se je v primeri z majem letosnjega leta zmanjšal od 2,68 na 2,50% in je bil tudi za 0,46% manjši ne-go v lanskem juniju. Povprečna dnevna zavarovana mezda se je v primeri s prej-

šnjim mesecem povečala od 24.70 na 25.16 lire in je bila za 1.43 lire večja kakor lani. Pri zavarovanih zavoda samega je znašala povprečna dnevna zavarovana me-zda 23.37 lire, pri zavarovanih bolniške bla-gajne TBPD pa 33.83 lire. Skupni dnevni zavarovani zaslužek se je povečal od 674.860 lir v maju na 697.700 lir v juniju in je bil pri tem za 31.900 lir večji kakor lani v juniju. Povečanje zaposlitve v pri-meri z lanskim junijem je zabeleženo pred-vsem v gradbeni stroki, v gozno-žagarski industriji, pri prometnih podjetjih, v ob-činskih obratih, v grafični stroki, v ke-mični industriji, in v industriji papirja, nekoliko manjša pa je bila zaposlitev v in-dustriji gradbenega materiala, v oblačilni industriji, v industriji za predelovanje lesa, v gostinski stroki in pri denarnih zavodih. Tudi zaposlitev hišne služinčadi se je ne-koliko zmanjšala.

Stetje živine in perutnine v Italiji. Kakor smo že napovedali, je bil 20. t. m. v vsej Italiji izvršen popis živine, pri katerem je bila privrkat popisana tudi perutnina. Doslej v Italiji ni bilo uradne statistike o številčnem stanju perutnine, sedaj pa je taka statistika potrebna, predvsem zaradi tega, da se bolje organizira oddaja jajc. Glede na popis perutnine objavlja »Giornale d'Italia Agricola« nekaj podatkov o stanju perutninarstva v Italiji. Po cenitvi, ki jo objavlja ta list, mora biti v Italiji okrog 58.4 milijona glav perutnine. Ta številka se precej točno ujema z prejšnjimi uradni-mi cenitvami. Največ perutnine gojijo v Lombardiji, Venetiji in Emiliji, kjer pride-lujejo tudi največ koruze, ki se uporablja tudi za krmljenje perutnine. V Južni Italiji perutninarstvo ni tako razvito in bodo moradajni činitelji na podlagi novih sta-tističnih podatkov izdali potrebne ukrepe za pospeševanje perutninarstva na tem področju.

Nazadovanje bombažnih kultur v Zedinjenih državah. Pred sedanjim vojno so imeli v Zedinjenih državah vsako leto skrb, kako bodo vnoveli velik pridelek bombaža, zlasti pa, kako bodo potrošili odnosno spravili denar znatne stare rezerve. V teku vojne se je potrošnja bombaža precej dvignila, s čimer je bila odstranjena skrb za vnovčenje starih rezerv, pojavila pa se je nova skrb, kako zo-pet dvigniti proizvodnjo, ki jo so prej vrsto let omejevali. Deset let so bili v veljavi pred-let omejitve proizvodnje in prodaje bom-baža. Čeprav v zadnjih letih niso izdajali ukre-pov za omejitve proizvodnje, je vendar po-vršina bombažnih kultur stalno nazadovala. Te dni so bili po desetletni veljavi docela ukiniti predpisi o omejitvi proizvodnje in prodaje bombaža. Po najnovejši cenitvi z dne 1. julija

Taborišča in kolonije GILL-a

V prvem taborišču za voditelje v Tivo-liju se razvija delo po smernicah Zvezne-ga poveljstva.

V celoti so začele delovati tudi dnevne kolonije v Šiški, na Rakovniku in v Kol-mannovem gradu.

Tako taborišče, kakor kolonije, čisto nadzorujejo funkcionarji zveznega po-veljstva, ki povsod ugotavljajo popol-no uspevanje in red.

Narodno taborišče za kadete

V narodno taborišče za kadete je odšlo nekaj vodij eskader avangardistov iz Ljubljane. Obiskovali bodo predpisan te-čaj za pridobitev višjega čina.

Razstava del v ženskem središču za domačinstva

V središču za domačinstva so priredili razstavo del, ki so jih naredile med letom XXI. članice GILL-a. Razstavljeni so vzorci krojev konfekcije, perila in ple-tenin. Značilno sliko nudijo torbice, klo-buki, pasovi in čevlji, narejeni v avtar-kičnem smislu. Omeniti je treba tudi ne-kaj delov hišne opreme, kakor knjižnice, postavitke za vaze, jedilni pribori itd.

znaha letos površina bombažnih kultur v Zedi-njenih državah le 22 milijonov akrov, t. j. za 5,6% manj kakor v lanskem letu, in za 24% manj kakor v povprečju desetletnega razdobja 1932—1941, ko je znašala sprčo omejitve po-vršina bombažnih kultur 29 milijonov akrov. Zedinjene države imajo sicer še 10,9 milijona bal starega bombaža, toda tu gre le za blago starih letnikov in kvaliteto slabše blago, tako da občutijo Zedinjene države že sedaj v kva-litetno boljšem blagu pomanjkanje bombaža.

Trgovina Argentine z evropskimi ne-vtralnimi državami. Po vstopu Zedinjenih držav v vojno se je oskrba južnoameri-ških držav z industrijskimi izdelki iz Zedinjenih držav znatno poslabšala. Zato skušajo južnoameriške države uvoziti po-trebne izdelke iz drugih držav. V tem po-gledu je značilno, da se je navzlic promet-nim oviram argentinska zunanja trgovina z evropskimi državami znatno povečala. Tako se je argentinski uvoz iz Švedske dvignil v lanskem letu od 20 na 97 milijo-nov pezov, pri istočasnem povečanju ar-gentinskega izvoza v Švedsko od 15 na 78 milijonov pezov. Argentinski uvoz iz Švice se je dvignil od 24 na 34 milijonov pezov, pri povečanju argentinskega izvoza od 18 na 42 milijonov. Končno se je ar-gentinski uvoz iz Španije dvignil od 7 na 16 milijonov pezov.

Naročite se na „DOBRO KNJIGO“!

V zbirki »DOBRA KNJIGA« je pravkar izšel roman »VZHOD IN ZAPAD«. Tudi našemu občinstvu že znana pisateljica Pearl S. Buck riše v njem na primeru mlade Kitajke borbo dveh svetov v sodobni Kitajski.

Sredi avgusta bo izšlo delo slavnega zdravnika Paula de Kruifa, ki pripo-veduje v knjigi »BORCI PROTI SMRTI« življensko usodo nekaterih mojstrov medicinske vede.

V septembru bo sledil roman »POKOJNI MATIJA PASCAL«, ki ga je napisal Luigi Pirandello, svetovno znani italijanski dramatik in pisatelj.

Naročite se na »DOBRO KNJIGO«, če še niste naročeni! V zbirki izide vsak mesec en roman, mesečna naročnina pa znaša:

a) za naročnike, ki so obenem naročniki »Jutra«, »Slovenskega naroda« ali »Domovine«, 10.— lir, za broširano in 20.— lir za vezano knjigo;

b) za ostale naročnike 11.— lir za broširano in 22.— lir za vezano knjigo.

Naročnike sprejema v Ljubljani uprava naših listov v Narodni tiskarni, v Novem mestu podružnica »Jutra«, od drugod pa naj se naročniki javijo po pošti na naslov: Uprava »Jutra«, Ljubljana, Puccinijeva 5.

Razdeljevanje racioniranih živil v avgustu

Prehranjevalni zavod Visokega komisa-rijata za Ljubljansko pokrajino sporoča: Za nakup racioniranih in kontingentira-nih živil v mesecu avgustu 1943-XXI ve-ljajo v Ljubljanski pokrajini sledeča na-vodila:

A. MESTO LJUBLJANA

Na odrezke živilskih nakaznic, izdanih od Mestnega preskrbovalnega urada v Ljubljani, se lahko nabavi:

1. Navadna živilska nakaznica (rdečka-

ste barve):
na dan: 150 g kruha ali 124 g krušne moke ali 225 g koruzne moke;

na mesec: 2000 g živil za juho (1200 g riža in 800 g testenin), 500 g sladkorja, 200 g masla, 2 dcl olja (potrošniki, ki so klali prašiče, dobe samo 1 dcl), 500 g soli, 200 g fižola na odrezek »701«, 100 g pa-radizničnega mezege na odrezek »702«, 100 g pralnega mila;

na teden: (vsako soboto): meso, v koli-čini, ki bo določena proti odvzemu odrez-kov »709«, »710«, »711« in »712«.

2. Dodatna živilska nakaznica SDI

(za ročne delavce):
na dan: 100 g kruha ali 82,6 g krušne moke ali 150 g koruzne moke.

3. Dodatna živilska nakaznica SDI + II (za težke delavce):
na dan: 200 g kruha ali 165,3 g krušne moke ali 300 g koruzne moke;

na mesec: 600 g živil za juho (400 g riža in 200 g testenin).

4. Dodatna živilska nakaznica SDI + II

(za najtežje delavce):
na dan: 300 g kruha ali 248 g krušne moke ali 450 g koruzne moke;

na mesec: 600 g živil za juho (400 g riža in 200 g testenin).

5. Dodatna živilska nakaznica GMA (za otroke do 3 let):
na mesec: 1000 g živil za juho (700 g riža in 300 g testenin), 500 g sladkorja, 750 g marmelade (in sicer 500 g na že do-loženi odrezek in 250 g na odrezek »2«).

6. Dodatna živilska nakaznica GMB (za otroke od 3 do 9 let):
na mesec: 500 g marmelade.

7. Dodatna živilska nakaznica GMC (za mladino od 9 do 18 let):
na mesec: 500 g marmelade.

8. Nakazilo za nabavo marmelade (za osebe stare nad 65 let):
na mesec: 500 g marmelade.

9. Dodatna živilska nakaznica za kruh za bolnike:

na dan: 100 g kruha ali 82,6 g krušne moke ali 150 g koruzne moke.

10. Dodatna živilska nakaznica za meso za bolnike:

na dan: 180 g mesa.

B. OBČINE V POKRAJINI

Na odrezke živilskih nakaznic, izdanih od ostalih občinskih preskrbovalnih ura-dov:

1. Navadna živilska nakaznica (zelenka-ste barve):
na dan: 150 g kruha ali 124 g krušne moke ali 225 g koruzne moke;

na mesec: 2000 g živil za juho (1200 g riža in 300 g testenin), 500 g sladkorja, 200 g trdih maščob, 2 dcl olja (potrošniki, ki so klali prašiče, dobe samo 1 dcl), 500 g soli, 100 g pralnega mila.

2. Dodatna živilska nakaznica SDI, SDI + II in SDI + II + III — pripadajo isti obroki kakor v mestu Ljubljani.

3. Dodatna živilska nakaznica GMA (za otroke do 3 let):
na mesec: 1000 g živil za juho (700 g riža in 300 g testenin), 500 g sladkorja, 500 gramov marmelade.

4. Nakazilo za nabavo marmelade (za otroke od 3 do 9 let):
na mesec: 350 g marmelade.

Kupujte svoje potrebščine pri naših oglaševalcih!

Prijateljsko sodelovanje Italije in Švice

Izročitev poverljivih listin novega italijanskega poslanika v Bernu

Bern, 21. jul. s. Večeraj je novi minister Ita-lije v Švici, grof Magistrati, izročil svoja pover-ljiva pisma švicarskemu zveznemu svetu z običajnim ceremonijem. Grof Magistrati, ki so ga spremljali šef švicarskega protokola ter vsi civilni in vojaški člani Kr. poslanstva, je pre-čital pozdravno poslanico, v kateri je naglasil tradicionalne prijateljske vezi med Italijo in Švico, kakor tudi, da Švica danes bolj kakor kdaj opravlja človečansko delo in posebno po-slanstvo, zaradi katerega je evropsko središče posebne važnosti in pomena.

V svojem odgovoru, navdahnjenem z veliko

prirčnostjo, je zvezni svet omenil prisrčno prijateljstvo med obema državama ter opozoril na večno poslanstvo italijanske omike, katere duhovno premočanje pripada celotnemu človeštvu, kakor tudi na danes bolj kakor kdaj očitne kreposti italijanskega naroda. Podčrtal je končno obstoječe sodelovanje med Švico in Italijo v vedno bolj učinkovitem delu človečanske vzajemnosti v sedanjem trenutku. Člani zveznega sveta so se nato prisrčno razgovarjali z ministrom Magistratjem ter mu želeli vse najboljše pri opravljanju njegovega poslanstva v Švici.

Prisrčnostjo, je zvezni svet omenil prisrčno prijateljstvo med obema državama ter opozoril na večno poslanstvo italijanske omike, katere duhovno premočanje pripada celotnemu človeštvu, kakor tudi na danes bolj kakor kdaj očitne kreposti italijanskega naroda. Podčrtal je končno obstoječe sodelovanje med Švico in Italijo v vedno bolj učinkovitem delu človečanske vzajemnosti v sedanjem trenutku. Člani zveznega sveta so se nato prisrčno razgovarjali z ministrom Magistratjem ter mu želeli vse najboljše pri opravljanju njegovega poslanstva v Švici.

Pozno popoldne postaja osobito živahno. Brez prestanka se bliskajo ustja topov v ozadju na mirnem morju. Granata za granato pada na polje okoli nas, lomi oljke, drobi skale ter povzroča ploho kamenja in prahu. Med hribi odmeva grom strelav ostro in sovražno. Angleški bombniki se pojavljajo v jatah nad nami in spuščajo svoj smrtni »blagoslov«, nakar brez odletavajo. Italijanski in nemški lovci neutrud-no križarijo v višini, da se kakor orli vržejo na svoj plen. Koliko sovražnih letal je bilo se-streljenih ta dan skahem obrežju pred našimi očmi! Najprej smo videli, da so padli trije v eni minuti, zapuščajoč za seboj ognjeni pra-men, ki se je končal v črnem stebru dima. Dvema možema posadke se je vendar v zad-njem hipu posrečilo seskočiti s padali.

V trušcu bitke začenjajo gorati seči in olj-ke. V trenutku se požar razširi in naglo je treba izpremeniti postojanke pod ognjem granat. Premakniti jih je treba na drugo stran ceste. Prehod se posreči z veliko naglico in z malo izgubami. Italijanski delavski oddelki skušajo z lopatami in rovniki umakniti požar. Angleži so se zmotili v svojih računih. Oči-vidno so hoteli predreti naprej, skriti v dimu gorčih oljk, toda naši grenadirji so jih opazili in jih sprejeli s silovito ploho krogel, da so jih prišli k naglemu umiku.

Kakor plamen rdeče zahaja sonce v morje. Ognjeni jeziki in švigajoče iskre se dvigajo iz gorčih oljčnih gajev. Rumeno-rdeči bliski, izhajajo iz vojnih ladij, se vidijo na daleč. Hitro padajo sence in naglo prinaša noč ne-koliko osvežujočega hladu, ne pa pokoja ita-lijanskim in nemškim bojevnikom, ki tu na jugovzhodu Sicilije branijo evropsko celino.

Demografsko gibanje

Rim, 20. jul. s. Redni dodatek k uradno-mu listu št. 16, z dne 21. julijem 1943-XXI, bo vseboval naslednje podatke o demografskem gibanju v Kraljevini. V juniju je bilo 19.149 porok, živorojenih 67.161, umrlih 45.254. V juniju 1943-XXI je bil presežek nad umrlimi 21.907. Presežek priseljenec nad izseljenec je znašal 1509. Dne 30. junija 1943 je bilo na metropolitanskem ozem-lju, izvenšči nova ozemlja, ki so bila pri-ključena Kraljevini v sedanjih vojni, 45.809 tisoč prebivalcev.

Inserirajte v »Jutru«!

Ing. Franc Urbas:

Naša rodbinska in hišna imena

Dandanašnji svet si ničesar tolikanj ne želi kakor priti med kakršne koli zvezdnike. Mlade in kuštrave glavnice dnevno ponavljajo divna imena takšnih odličnih zvezd in zvezdnikov: pa si na tihem pri sebi izmisljajo, katero blago dočene in eksotično ime bi dali samim sebi, če bi... Povem vam takšno eksotično ime, zvezdnisko ime zvezde blesteče zvezde in zvezdnika, našega človeka Lepc in dovolj eksotično je in se zove: Alfa Lyrae.

Hm, ne boš kaše pihal! Se na nobenem sporu v kinu ni bilo tega imena, pa tudi nikjer še ni tekmoval! Saj poznam vse bele in črne šampijone, pa naj plavajo, drsajo, skačejo, plešejo, brcajo, tekajo, vekajo, se tolčejo, bijejo — nak, ne boš kaše pihal! Takšne zvezde ni ne med športniki ne med igralci in ne drugod, mi ugovarjate.

In vendar je to prava, resnična, zelo blesteča zvezda na našem nebu: zvezda Alfa (alfa) v ozvezdju Lyrae, ki so jo krstili v spomin na našega velikega matematika Vego, katero ime pomeni našo lepo, majeno zeleno drevesno žabico. Imajo jo nekod v steklenih posodah da jim služi za vremenska preroka. Tudi je ta nežna živalica menda najbolj živo barven primer za mikroskop pri naših živalih.

Pa trdijo, da se je Vega prvotno pisal Veho, kar pomeni vrhno luknjo pri sodu kakor tudi leseni ali plutovinasti zamašek, s katerim to začepimo. Če vzdajmo zidarji v zid leseno kladivo, pravijo tem vložku veho. Vsako električno stikalo na stenah naših sob je pritrjeno na taki leseni vohi v zidu. Manjšim vodnim zavoricam pravijo nekod tudi veho, kar smiselno povsem ustreza, ker masijo in začepijo vodo in njen dotok. Veho včasih nosimo na glavi, kadar je naš kloboč že bolj podoben kakšni klafierici ali pa je nenavadno ogromen. Najbolj spoštovana in cenjena pa je prijazna veho (Wirtshauszeichen) na hišnem vogalu vesele krčme, ki v ljudno vabi na prijeten oddušek. Veho imamo vse polno v rastlinstvu, zlasti mehki šavnati zeljnatih glav pravimo veho. Tudi v živalstvu je znan ta izraz. Nazadnje pa pravimo, da je prava veho tista, ki je danes to in jutri drugo, velik omahljivec.

Naš veliki matematik Vega ima tedaj v vsakem primeru lepo in pristno slovensko ime. To naše ime bo zapisano na nebu, ko ne bo več žive nobenega slovenskega govorečega človeka in bo preživelo sam narod, iz katerega je izšel mož, čigar ime je tako ovekovečeno.

Imamo še Vehovce, Vehovarje, Veharje, same imenske sorodnike Veho.

V vseh jezikih najbolj razširjeno in pri vseh narodih in rodovih najbolj pogosto osebno, rodbinsko in tudi krstno ime je Volk. Nedvomno je tudi v vseh jezikih eno izmed najstarejših imen. Po živali volku so poimenovali človeka.

Vendar pa imamo drugačnih volkov pri nas in drugod vse polno. Povedali smo že, da pravijo vrtavki, brečniku ali brčku tudi volk. Izredno veliki hrastovi šiški ali pa zrasleku dveh ali več šišek skupaj pravijo volk. Takšen zraslek, ki je navadno zelo velik in težji rabijo podeželski otročaji pri neki otroški igri s šiškami. S takim volkom izbijajo iz plitve jame če šiške. Čim večji in težji je volk, tem več šišek bo verjetno izšel iz jame.

Lovci poznajo pot za vidre, ki ji pravijo volk. Takle pravijo tako kolesu na statvah, ki suče vrtilo — navlak na katero nasukavajo in namotavajo že natanko platno. Če se ne motim, imenujejo vrtilni volk oni klinasti leseni stožec, ob katerem drče posamezni stremeni, kadar vrtil spleta debelejšo vrz iz več posameznih sestavnih pramenov na svojem vrvarskem vrtlu. Kamenarji in kamnolomci pravijo nekod volk železnemu ali jeklenemu kladu, zagvozdi, s katero lomijo kamen. Zelene ga volka na bakrenih posodah poznamo kot nevaren strup, pa morsk volk ni nič manj nevaren in požrešen ropar v morju kakor volk na suhem.

Ker smo že pri nevarnih in škodljivih volkovih, naj omenim, da vedo naši čebelarji kar za dva nova takšna škodljivca in tudi za nevarno zver za pridne nabiralk sladkega medu. Čebele napada, jih lovi in pokončuje ter jo de čebelarjem veliko škodo neka zvrst os, ki jo imenujejo čebelni volk. Poleg odraslih je menda posebno otročad velik volk na med, nič manjši požeruh pa ni medni volk (Acherontia atropos), ki je pri nas bolj znan pod menom smrtožalec — kar pa je le slovenski prevod za nemško ime tega metulja. Vsako leto sem katerega zalotil, včasih še več, v mojih panjih. Ko sem še čebelaril, čudil sem se kako je zasel ta velikanar in značilno pisani metulj v panj pri nizki odprtini izletalnice. Na hrbtnu med krili ima značilne lise v podobi mrtvaške glave. V panju povzroča nemir in razburjenje med čebelami in požre nenavadno veliko medu, kar dožene, če ga živega zalotim in stisnem. Menda ne bo odveč, če opozorim pri tem mednem volku še na neko njegovo značilno zani-

mivost, ki sem jo sam večkrat opazil, pa jo potrjuje tudi Brehm. Medni volk ali smrtožalec se oglašja z nenavadno močnim, nekako cikajočim glasom. Bil sem mnenja, ko sem ga držal ujetega v rokah, da morda skrče tako kakor kobilice. Toda Brehm trdi, da ima medni volk v glavi posebno zračno cevko — nekakšno piščal, ki daje takšne cikajoče glasove. Še tretjega volka imamo med našimi žužki, to je znani volček (Myrmecoleon formicarius) volk lovec mravlj.

In tudi med rastlinstvom imamo volkove. Lesni volk (Merulius lacrimans) ali iz nemščine prevedenim imenom hišna goba je znana škodljiva gljiva lesojedka, ki dela hišarjem toliko škode, stavbenikom pa velike preglavice preden jo zatrejo, kjer se je enkrat vgnezdila. Naš narod je šel v poimenovanju dosledno svojo pot in je nekod imenoval predenico, zlasti detelino (Luseta trifolii), z detelnim volkom, pač ker požre in uniči kar cele plahete detelje kakor požrešen volk podavi celo stajo ovac. Naši sadjarji in vrtnarji so nekaj ime novali nekod zelo lepo in pravilno vodenčaste poganke ali vodenice na sadnem drevju z imenom volk ker zajedajo in slabe takšni volki — vodenčasti, gosti vejnat poganki drevo.

Naših kolesarjev in jezdecov nikar ne vprašajte, kakšen je volk, ker se sami še preveč radi pritožujejo zaradi volka, kadar ga dobe; to je obdrnjena koža v medstegnih.

Dobrovoljni pater Valentin si je pač ogledal volka — peč na volka za topljenje železa, pa razžarjeno koto v takšni plavžarski peči, ki je dajala volka — železo ali jeklenoploščato kepo — pridelek in izdelek in takšni nedolgi plavžarski peči na volka, ter nam je zapel veselo in korajžno svoje značilne »Jekle-

nice». Kako vse drugače se je oddalil svoji dobi Oton Zupančič, ko opeva žebjarje.

Čevljarji so nekaj čevlje samo živali, pa so vedno morali svedričiti in smoliti svojo dreto, katero so vlekli in potegovali skozi posebno zasmoleno zaplato, s smolo namazano cunj, ki so jo imenovali volka. Pa imamo od tod še zdi: rečenico: volke prati — prati tisto za smoleno krpo, kar pomeni opravljati nekaj nemogočega; pa se sklada ta rečenica tudi k volku, za katerega ni izgovora niti oprostila.

Volka ni menda svoje čase srečal vsak rad. Takšno srečanje z njim ni bilo kar nič prijetno in razveseljivo, saj še dandanes pravijo tistemu, ki je zahrpel — postal hripav, da je volka srečal, volka videl. Vsi so jo ucedili, kolikor so noge dale in nesle, če so nepravilni naleteli na volka in marsikdo je kar zahrpel od prehudega teka in bežanja.

Volka so nekaj poznale naše terice, ki so tako rekale pokvarjenemu ali včasih nedotremu lanu. Na gorečih svečah se je delal volk, ne ljub ogorek.

Ne mislite, da je dobil prednik naših Volkov svoje ime morda zaradi požrešnosti ali škodljivosti, ampak se mi zdi, da rajši zaradi svoje drznosti, bojevitosti in neizprosne nepadalnosti.

Volkuna (Valjhuna) nam je ovekovečil Prešeren v svojem Krstu pri Savici kot neizprosna bora za novo vero in pobijalca lastnega rodu; pa imamo naše Vončine (Volčina), katero ime je izpričano že v letu 850, kot ime slovenskega kneza v okolici Blatograda. Nič manj staro ime ni Volkonja in Volkota, pa imamo sedaj naše Volke, Volkve, Volčice, Volče, Volkomere — Volkomire, Volkarje, Volkoviče itd.

Pobeg iz ujetništva

Svojevrsen rekord v nizu pobegov iz sovranskega ujetništva predstavlja pobeg nekoga italijanskega letalskega stotnika, ki je prišel v Adis Abebi v angleško vojno ujetništvo. Ze nekaj dni potem, ko so ga Angleži zajeli, se je letalskemu oficirju posrečilo, da je z nekaterimi drugimi tovariši piloti kljub temu, da je bil močno zadržan, izginil iz ujetniškega taborišča. Celih 13 mesecev se je nato skrival v mestu ter menjaval vsako noč svoje prenočišče. Tako se je izognil angleški policiji.

Letalec je kmalu izvolal, da bi se utegnil rešiti s poštnim letalom, ki vozi na progi Adis Abeba—Asmara—Aden. Toda ko je hotel seiti v to letalo, ga je pograbila angleška policija. Imel je še srečo, da so ga zasuli v civilni obleki. Ker je previdno molčal o svojem vojaškem činu in poklicu, so ga Angleži vtačili v taborišče za civilne internirance in v tem taborišču se je začela nova doba njegovega pustolovskega življenja. Priskrbel si je najprej obleko ženske, nato duhovniški ornat

in slednjič meniško kuto. Z vsemi temi oblekami pa je imel smolo. Kajti Angleži so ga vsako pot, ko se mu je pobeg že na pol posrečil, prišli in privleli nazaj v taborišče. Nato se je častnik zatekel k drugim sredstvom. Začel se je postiti, potem je užival velike doze zdravil in slednjič je simuliral koze — vse to v dobri veri, da ga bo to ali ono izrezalo ter mu pomagalo v svobodo. Tudi ti naporji so bili zaman. Angleži so njegove nakane spregledali ter pazili nanj strože kakor na druge.

Kmalu nato se je interniranemu oficirju posrečilo izkiniti avtomobil. Z njim se odpeljal v gozd, Toda tudi ta poizkus je izpadel. Šele po 25 mesecih angleškega ujetništva se je večkratnemu ubežniku slednjič nasmešnila sreča. Našel je pot iz Afrike v domovino, kamor je dospel pred nekaj dnevi. Listi pripominjajo k temu dogodku, da so podrobnosti stotnikovega pobega zankrat še tajne, ki jih za sedaj ne smejo izdati javnosti.

Dnevi ob Seini

Mariborski dnevnik prikazuje naslednje slike iz zasedenega Pariza:

Parizani pravijo, da letos ni nobenega pravega poletja. Baje je premoalo sonca. Tudi v Parizu je letos poletje, kakor skoraj povsod, precej hladno. Po nekaterih vročih dnevih je vreme zlahčalo in ta hlad traja celo po več dni zaporedoma.

Parizani ni tako navezan na vreme, da bi se dal od njega vplivati kakor na primer Angleži. Na Angleškem je pomenek o vremenu v vsakdanji navadi, na Franco-ske mje to drugače. Francoze tarejo pač drugačne skrbi. Vreme prepuščajo rajši ženskam, ki se ga rešijo na ta način, da obesijo v primeru potrebe dežnik na roko in se podajo z njim na izprehod.

V ostalem naletiš v današnjem Parizu jedva še na ostanke avtomobilskega prometa. Vse se vozi s podzemsko železnico, ki je edino prevozno sredstvo, katerega lahko uporabljajo ljudje brez omejitev. Metro, kakor to železnico imenujejo Francozi, je stalno prenapolnjena. Postajališča so nabita s čakajočimi obistinost, ki stoji v čakalnicah tako stisnjeno, da ni skoraj za šivanko vmesnega prostora. Komur se ne ljubi tiščati v to gnečo, se lahko zateče k velotaksiju. Toda to prometno sredstvo si lahko privoščijo samo imoviti ljudje. Vožnja z velotaksijem je namreč draga. Pot od Place Etoile do Louvrea, ki meri v razdalji približno dva in pol kilometra, velja v nemškem denarju 20 do 25 mark. Velotaksi je še dovolj udobno vozilo. Poganjata ga po navadi dva kolesarja, ki sta na oko podobna kuljem, potiskajočim vozilo pred sabo. Velotaksiji so opremljeni z bolj ali manj udobnimi potniškimi kablinami. V lepem vremenu je kabina odprta, ponoči in v dežju pa zaprta. V takšni kabini je navadno prostora za eno, dve, največ tri osebe. Treba je priznati, da so ta vozila opremljena z

mehkimi sedeži in naslanjači. Razpolaga jo celo z notranjo razsvetljavo. Ponoči čakajo velotaksiji razpostavljeni pred kabareti in zabavišči, kjer vstopajo gostje.

Cenejše od velotaksijev so kočije. Vojna je zopet spravila na dan stare lakaste cilindre in prav takšne kolesaje. Vendar se imoviti Francozi ne poslužujejo ne velotaksijev, ne javnih kočijazev. Tisti, ki so preje razpolagali z enim ali več avtomobili, združujejo zdaj lastnega konja ali par konj, namesto v kočijah pa se vozijo v elegantnih landauerjih. V Parizu učinkuje ti prometni pojavi kot nekaj posebnega. Svoj čas so bili moderni v Londonu, danes jih lahko vidiš tam samo na starih fotografijah, ki prikazujejo Piccadilly Circus.

Ob nedeljah in praznikih je staro pariško mesto mrtvo, kakor izumrlo. Na starih ulicah se sončijo mačke, po trgih se pode otroci in vse to se zdi kakor izrez iz umetnega življenja. Hiše se zde kakor trudne od starosti. Takšni prizori učinkujejo na gledalca odbijajoče. Nekatje v tem Babilonu iztakne človek naposled na hiši spominsko ploščo, ki pravi, da je tukaj nekoč stanoval skladatelj Franc Liszt. Ta plošča je vgrajena v hišo izdelovalca klavirjev Erarda, ki je nekoč slovel kot strokovnjak za izdelovanje najboljših klavirjev v Evropi.

Film o riževih žetvi

Iz Modene poročajo, da so letošnje riževo žetev v odnotnem okolišju posneli s filmsko kamero in zdaj se že izdeluje film, ki bo prikazoval delo na riževih poljih. Sredstva za izdelavo filma je dalo na razpolago deloma ministrstvo za korporacije. V kratkem bodo novi film predvajali pri kinematografskih predstavah širom Italije.

Tiri di artiglierie costiere in una Isola mediterranea — Obalni topovi nekega sredozemskega otoka streljajo

Odhod generala Manu-Riccija

Novo mesto, 20. julija.

Te dni odhaja na svoje novo službeno mesto novomeški okrajni civilni komisar general Giuseppe Manu-Ricci. Odhajajoči general si je za časa svojega bivanja v naših krajih, in prav posebno med Dolenjci, pridobil velike simpatije prebivalstva. Ze leta 1941 je prišel iz Ljubljane, kjer mu je bila poverjena težavna in odgovorna naloga, da organizira urad za nadzorstvo cen pri Visokem komisarjatu, kateremu je nato tudi predsedoval do 1. aprila 1942. S tem dnem je nastopil mesto okrajnega civilnega komisarja v Novem mestu. Na tem položaju je lahko uveljavil in pokazal svoje odlične sposobnosti in prav posebno svojo izredno srčno dobroto. Največjo pozornost in skrb je posvetil zlasti pravični ureditvi prehrane vsega

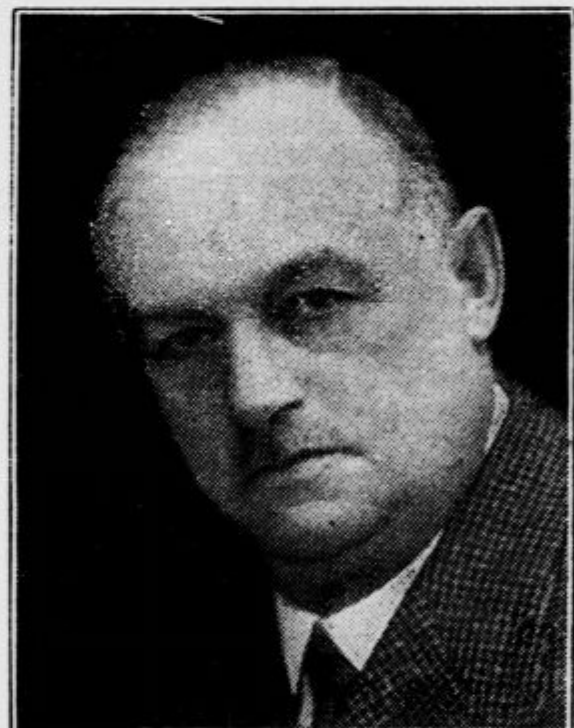
okraja, tako da so vsi kraji redno prejeli vse življenjske potrebščine. Njegove srčne dobrotljivosti je bilo deležnih nešteto ljudi, ki so prišli v stisko in katerim je vs čas svojega bivanja naklanjal stalne podpore v denarju in živilih ter jih tako reševal največje bede.

Po napadu Anglosasov na Sicilijo je general Manu-Ricci, ki se je v zadnjih 30 letih udeležil vseh vojn, naprosil Duceja za čast, da kot rojen Sardinec brani svojo rodno grudo s puško v roki pred morebitnim napadom. Njegovi želji je bilo ustreženo in poverjena mu je bila važna in odgovorna naloga na Sardiniji.

Ob odhodu g. generala se prebivalstvo novomeškega okraja s hvalečnostjo spominja njegovega vztrajnega in neumornega prizadevanja za dobrobit vsega okraja.

Jakob Zadavec 70 letnik

Med živčnimi Slovenci ga menda ni moza, ki bi bil tako splošno znan, priljubljen in za vso javnost zaslužen, kakor je naš jubilar. Prihodnjo nedeljo bo obhajal svoj god, pred kratkim pa je dopolnil 70. leto svojega plodnega življenja.

Kakor tisoče drugih rojakov, je tudi njega svetovni vihar odnesel iz rodne trga Središča ob Dravi. Se sreča, da si je pravočasno ustanovil v sosednjem Varaždinu svoj dom. Sin edinec, Jurica, si s svojo rodbinico služi kruh nekeje v Nemčiji.

Zadavec rod je starega panonskega porekla. Vidno mesto v rodnem trgu je zavzemal že slavilencev oče Jurij, ki je bil po poklicu pek in mnogo let trški župan. Za svojo pekarno si je oče postavil v Rakitju blizu trga skromen mlin, ki ga je sin Jakob z veliko marljivostjo in spretnostjo širil in moderniziral od vodnega pogona na paro in končno na elektriko, da je bil najmodernejši mlinski podjetje v naši domovini.

Naš jubilar se je šolal v nižji realni v Mariboru, potem pa je bil pekovski vaj-

nec pri svojem očetu. Leta 1897. se je osamosvojil kot pekovski mojster, štiri leta nato pa je prevzel tudi mlin po očetu. Kmalu je postal iniciator in pionir za slovenske obrtniške organizacije. Hvaležni obrtniki so mu poverili najvišje časti.

Jakob Zadavec pa se je tudi marljivo udeleževal s peresom. Napisal je za debele knjige strokovnih razprav v Domovini (celjski), Narodnem dnevniku, Obrtnem vestniku, Trgovskem listu, Jutru, Mariborskem večerniku, Varaždinskih novostih in drugod. S ponosom in zadovoljstvom lahko zre na uspehe svojega neumornega in nesebičnega dela.

Vsestransko priljubljeni Jakob Zadavec je bil od rane mladosti odločen u-moljub, napram vsakemu taktu, vedno dostojanstven in ljubezniv gentleman, zato povsod dobrodošel družabnik. Njegova gostoljubnost je slovela po vsej Sloveniji in deloma tudi po sosednji Hrvaški, na kar se radi spominjajo vsi njegovi nešteti prijatelji in znanci. Dika in ponos so mu bili vedno njegovi vinogradi (Kajžar in Kog), ki so se prištevati med najvzornije ormoško-ljutomerske gorice.

Njegovi zvesti stari prijatelji želimo slavljencu izpolnitev njegovih želja, da bi v sreči in zadovoljstvu preživljal med svojci ozarjen večer življenja.

Radio Ljubljana

CETRTAK, 22. JULIJA 1943-XXXI

7.30: Operetna glasba, 8.00: Napoved časa; poročila v italijanski, 12.20: Plošče, 12.30: Poročila v slovenski, 12.45: Pesmi in naprevi, 13.00: Napoved časa; poročila v italijanski, 13.10: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenski, 13.25: Prenos iz Nemčije, 14.00: Poročila v italijanski, 14.10: Koncert radijskega orkestra; vodi dirigent D. M. Sijanec; lahka glasba, 15.00: Poročila v slovenski, 17.00: Napoved časa; poročila v italijanski, 17.15: Orkester vodi dirigent Angelini, 19.30: Poročila v slovenski, 19.45: Politični komentar v slovenski, 20.00: Napoved časa; poročila v italijanski, 20.20: Simfonični koncert vodi dirigent Rito Selvaggi, V odmoru predavanje v slovenski, 21.30: Pesmi za vse okuse; orkester »Armonia« vodi dirigent Segurli, 22.10: Orkester vodi dirigent Gallino, 22.45: Poročila v italijanski.

KULTURNI PREGLED

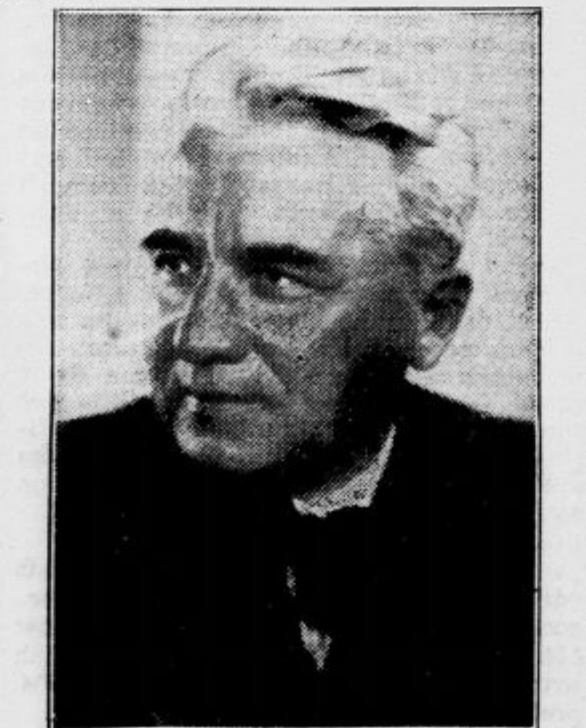
Vaclav Skružný — sedemdesetletnik

Sedemdeset let življenja ni kar tako, če pa je to življenje poleg vsega še tako bogato, kot je mojstra Skružný, je vredno, da ga osvetlimo in pokažemo, kajti iz takega življenja je mogoče posneti nauk: da je ljubezen do dela tisto gonilno pero, ki ohranja ljudi sveže in mlade.

Poglejmo jubilara, si volasega, a prožnega gospoda Vaclava. Nekatje na Češkem se je rodil l. 1873. leta in v Pragi je odtolekar vrte zalete v slikarstvu. Na umetnostno obrtni šoli ga kmalu pogruntajo in kot absolvent je takoj angažiran pri praškem Narodnem divadlu. Štiri leta ostane tam, a mlada kri ne strpi na enem mestu. Zene ga v svet! Njegova druga postaja je Dunaj, kjer se udeležuje v svetovno znanem slikarskem podjetju Kautsky in Co., ki je tedaj zalagal vse večje in manjše odre srednje Evrope z gledališkimi dekoracijami. Na Dunaju je mladi Skružný izpolnil svoje znanje, in kot petindvajsetletni fant je bil pozvan za scenografa in slikarja v carsko opero v Tiflis. Tako se je preselil 1897. leta iz čeških planjav med kavkaške gore in ostane tam deset let. Koliko dela, koliko uspehov, a tudi, le pomislite, koliko hrepenenja po domovini!

In hrepenenje zmaga! Ko je bilo v Pragi dozidano novo gledališče na Vinohradih, pozove svojega rojaka domov. Tu je bilo treba pošteno zagrabiti, kajti teater in tehnika njegova so bili tedaj na višku razvoja. Preko vse svetovne vojne snuje in dela v Pragi. Potem pride leto 1918. Znamenito ni bilo samo zanj,

temveč tudi za naše gledališče. — Izkušeni in spretni intendant Govekar je v tem letu pričel graditi novo slovensko gledališče. Iskal je dobrih sodelavcev tudi v inozemstvu in tako je našel na mojstra Skružnýja in ga privedel v Ljubljano, kot šefa slikarne.

To delstvo je izrednega pomena v zgodovini našega teatra, kajti mojster Skružný

zný je prvi, ki je pričel ustvarjati na našem odru sceno. Ustanovil je to novo pomagalo slikarske umetnosti, ki je pri nas dotlej nismo poznali. Njegovo prvo scensko delo v Ljubljani je bila »Prodana nevesta«, in to nam je v 25 letih nekajkrat obnovil. Obširne stolpce bi lahko napisal o njegovih dekoracijah, omenim naj samo nekaj nepozabljenih, kot so: Vihar, Rusalka, Othello, Cyrano ali Carmen in Seherzada. — Petindvajset let gledališkega dela stoji za njim, od teh jih je petindvajset poklonil nam in našemu teatru.

To še dolgo ni vse! Poleg ogromnega dela, ki mu ga je nalagalo gledališče, je ugnemil biti mentor našim podeželnim ljubiteljem; sodeloval je z nasveti pri nešteti majhnih odrih. Najmanj 20 jih je opremil in uredil sam. Tako so nosili odri v Kranju, Skofji Loki, Strazisku, Višnji gori, Metliki, Črnomlju njegov pečat in so pomagali razvoju gledališke vzgoje. Stoj! Tudi to še ni vse! Kdo je pokrenil, da so pri nas spet zaživeli mali igralci, ki ne zahtevajo nobene plače? Kdo je oživil lutkarstvo? Skružný. Koliko lepih popoldnevov je priredil naši mladini in koliko navdušenih lutkarjev je vzgojil! Po vsej pokrajini so raztreseni njegovi odri in njegove lutke...

Kot človek-umetnik je znal vcepiti v svojemu najožjem krogu vsem ljubezen do gledališča in posebno do slikarstva. Vsa hiša Skružnýh, slika. Starejši sin je že nekaj let šef opreme Nar. divadla v Brnu, mlajši se s pridom udeležuje v naši slikarni, dočim hčerka in Sent Vidu doka-

zuje, da je hčerka slikarja. Torej — pa še trdimo, da se lastnosti ne podedujejo iz roda v rod!

To je vse lepo! A zdaj ob tej priliki, ko je stopil Skružný preko sedemdesetega leta, povejmo, da ni gojil slikarstva samo v gledališke svrhe — ne, na tihem je slikal tudi zase. Zdj ob svojem jubileju priredi svojo prvo razstavo — prvo in hkrati jubilejno! Tega ne more trditi vsak umetnik.

V slikarski dvorani ateljeja Drž. gledališča (nahajala se nasproti Vladne palače na dvorišču) bo otvorjena v nedeljo 25. julija ob pol enajstih razstava njegovih slikarskih del, katerih je preko šestdeset. Vse te slike, večinoma olja, zgornjono pričajo o umetnikovem razgibanem življenju, pestrih pohodih in velikem razglednem strokovnem znanju. Posnetek, pa naj bo lajk ali večak, bo našel na razstavi obilo zanimivih motivov, ki vsi pričajo, da je iskal njih avtor vselej krasoto, pa naj bo to že pokrajina s planinami ali trg v Tiflisu, tihotižje ali Praga v snegu. Ljubljanski motivi se vrste za Dubrovnik, Triglav, Rakitovec. Bela peč se umikajo Krki, Kolpi, Metliki... Vse pa je prepreženo s slikami cvetja...

Gospod Skružný nam prikazuje ob svojem jubileju svojo bogato jesen, ko je njegovo žitno polje bogato obrodilo. Kot strastnemu in vnetemu delavcu, prijatelju gledališča pa mu želimo obilo uspeha. Ime Skružný je trdno povezano z zgodovino slovenskega gledališča in predstavlja ustanovitelja naše scenografije. Moža Skružnýja hočemo imeti v ateljeju, vedrega, čilega, polnega fantazije. Slikarja

Skržnega izročamo pa kot doslej neznan osebost ljubljanski javnosti, ki dobi s tem priliko, da se oddolži umetniku... Ost.

De Costerov Ulenspiegel

Letos poteka 75 let, kar je skromni, malo znani belgijski časnika izdal epično delo, ki je vzbudilo izredno pozornost in postalo sčasoma najslavnejša knjiga belgijskega slovstva: Charlesa de Costera »L'Épique d'Ulenspiegel«. Temu »jubileju« izvirnika se pridružuje »jubilej« slovenskega prevoda: pred dvajsetimi leti (1923) je Tiskovna zadruga izdala to delo v slovenski z naslovom: »Ulenspiegel in Lam Dobrin, junaka veseljaka iz dežele Flandrsk«. Roman je poslovenil Anton Debeljak (začetnih 34 poglavij Oton Zupančič) in v dostavku povedal nekaj besed o pisatelju in njegovem delu.

Človek se začudi, ko izve pri založnici, da sodi De Costera »Ulenspiegel« med tiste prevode, ki pri nas ne zaznamujejo posebnega uspeha. L. Feuerbach je nekoč zapisal: »S knjigami je kakor z devizami: često ostanejo na cedilu prav najboljše in najposobnejše«. Vsekako je De Costerov »Ulenspiegel in Lam Dobrin« ena najlepših knjig iz zapadnih slovstev v našem jeziku. Ta roman je postal izhodišče belgijske literature. Camille Lemonnier ga je imenoval »flamska biblija«, Maurice des Ombiaux pa pravi o njem: »Je prva knjiga, ki je dala Belgijcem okus in vonj njihove zemlje in kontinuitete... Od De Costera dalje šele obstoji belgijsko slovstvo«. Roman Roland primerja v svojem eseju »Ulenspiegel« z don Quijotom in Pantagruelom. Slovenski prevajalec pa navaja v svojem pogovoru

Kronika

IZ LJUBLJANE

• **Umrli je pisatelj Sangarini.** V Bologni je umrla na neki ondotni kliniki italijanski pisatelj in pesnik Carlo Sangarini. Potem, ko je dolgo vrsto let sodeloval pri raznih listih, se je Sangarini posvetil gledališču kot komediograf in libretist. Umrli je v starosti 68 let.

• **Smrt viteza železnega križa.** Nemški listi poročajo, da je padel stotnik Armin Thiede, vodja oddelka strmoglavnih letal. Hitler ga je po boju na Kreti odlikoval z viteškim križcem železnega križa.

• **Kultura bombaža v Italiji.** Dočim so imeli bombažev nasade pred leti na italijanskem ozemlju samo na Siciliji, se je kultura bombaža v zadnjem času razširila tudi na kraje južne italijanske celine. Posebno prikladna za bombažev nasade je pokrajina Salerno južno od Neapolja. Ti kraji postajajo čedalje pomembnejši za bombažev nasade. Leto 1935, ko so to začeli saditi bombaž, je bilo zasaženega s rastlin komaj na 8 hektarov zemljišča. Površina bombaževih nasadov se je od leta do leta večala in letos znaša že 3.000 ha. Letos znaša površina bombaževih nasadov na italijanskih tleh 90.000 ha. Opažati je v tej kulturi velik napredek; posebno če primerjamo letošnji površino bombaževih nasadov z letom 1940, ko so gojili bombaž na 64.500 ha, ali pa s površino bombaževih nasadov v letu 1929, ko je bilo zasajenih samo 5.500 ha zemlje.

• **Cene za grozdje in vino.** V ministrstvu za gozdarstvo in gozdove v Rimu je pripravilo letošnji cenik za grozdje in vino.

• **Avomobilska nesreča na cesti Trieste—Fiume.** Na cesti Fiume—Trieste se je pri Mattuglah primerila te dni huda avtomobilska nesreča. Trčila sta dva avtomobila, od katerih se je eden prevrnil. Pri tem se je edini potnik, ki se je vozil z vozilom, ubil.

KOSOV SALON PREHOD NEBOTICNIKA

UMETNOSTNA RAZSTAVA
AKAD. SLIKARJA
EVGENA SAJOVICA

• **Elektrika povzročila smrt dveh delavcev.** 43letni Gelindo Frigati iz Pontecchia Polesine je bil zaposlen pri tvrditvi Carlo Chiari, kjer bi bil moral dvigniti neko reč iz skladišča s pomočjo električnega dvigala. Pri manevriranju pa je prišel zaradi nepoznavanja v dotik z električnim tokom visoke napetosti ter je obležal na mestu mrtve. Podobna smrtna nesreča se je primerila tudi delavcu Angelu Rossiju, ki je imel takisto opravilo z električnim tokom ter ga je zaradi nekega nepravilnega prijava električni tok na mestu ubil.

• **Dva utopljenca.** V Paltani pri Padovi sta utonila v vodah potoka Bacchiglione 26letni Salvatore Cali in Angelo di Stefano, oba iz Catanije. Po običajnem dnevnem delu sta se hotela okopati, toda v vodo sta šla, iz nje pa nista več prišla na suho. Pozneje je potok njuna trupla naplavil na breg.

Vrnil se je zdravnik v Cerknici
Med. univ. dr. STANKO PUŠENJAK
in zopet redno ordinira.

• **Steklo v rani je povzročilo prisad in smrt.** Pred nekaj dnevi je bil sprejet v parisko bolnišnico 36letni Pio Orlando iz kraja Mezzani. Mož se je pred dnevi, ko je stopal bos po stopnicah, ranil z drobcem stekla, rana se mu je prasidala in nazadnje je v bolnišnici umrl.

• **Kopalka je ostala brez obleke.** 21-letna Rosetta Babilan iz Turina se je kopala v Tanaru. Odločila je obleko na bregu in šla v vodo. Ko se je po kopeli hotela obleči, je na svojo veliko žalost morala ugotoviti, da ji je neznan tat med kopanjem odnesel vso garderobo.

• **Ravnatelj agrarnega konsorcija v Mantovi aretiran.** Na ovadbo pristojnih organov je bil odstavljen in aretiran ravnatelj agrarnega konsorcija v Mantovi Alfredo Guerri. Možu so odvzeli tudi izkaznico Fasiščne stranke.

INSERIRAJTE V „JUTRU“

sodbo pesnika Emila Verhaerna: »Vso hrapavo krasoto Flandrije, kolikor jo pojmuje srce, vse ponos, kar ga nabere duša, kadar se poglablja v povestnost te zemlje, vse genotje in ves čar, ki z njima obdajamo v vsakdanjem napornem življenju sen o mrtvih prejšnosti, vso jasnost, krotkost, dobroto in vrlino, ki se skriva v duši, je Charles de Coster vklestil v svojo pesnitev. Knjiga o Ulenspieglu je pesnik sam, pesnik pa je celokupni narod. Verhaeren vidi v tem romanu povečevanje »tihe vere in vtrajne kmetov iz naših poljan, silne in čiste ljubavi naših mladencev, neoskrnjene, globoke in goreče iskrenosti naših deklet.« Svojo sodbo sklepa z besedami: »Mož, ki koreninijo globoko v domači grudi, jo je napisal in podpisal: neodvisna je od slednjega tujega vpliva. Več je nego podobna: zrcalo je.«

Roman o Ulenspieglu in Lamu Dobriču se dogaja v času, ko so flandrske dežele razdvajali boji med verskimi ločnimi in drugi spori nemirne 16. stoletja; v letih, ko je bilo življenje sila razgibano, nevarno, pa tudi svojevrstno veselo; ko so obilno cvetela vrta in plamtele grmade s čarovnicami, sploh; vsa stara, prečudna izročila so še dajala življenju čudovito pestrost. V ta zgodovinski okvir je postavil De Coster delno po starih kronikah posnete pojave in dogodke in jih razsvetlil okrog pavilionske postave debeluharja in prekanjane Ulenspiegla in njegovega tovariša Lame Dobrina. Delo je več kakor samo zgodovinski roman, ki z mnogimi živimi podrobnostmi opisuje zanimive dogodke in flandrske dežele; je več kakor samo s folklornimi tkivom pisano prepletena istorija o čudnih dogodivščinah burkaste junaka, pripovedana z zdravim in osvežujočim humorjem.

jem; je obenem poetična in tolažljiva stvaritev, polna lepote in človeške topline. Zato zasluži omenbo 75-letnica izida izvirnega besedila in 20-letnica tako krepkega in sočnega prevoda, kakor je Debeljakov. Je to eno izmed standardnih del slovenske prevodne literature in mu čas ne more do živga. Zato sodi v naše knjižnice med tista dela, ki jih jemljemo večkrat v roke, da jih uživamo kakor kozarec starega, zlahtnega vina.

Igralec Tanhofer kot pisatelj

Zagreb, julija.
Tomislav Tanhofer je znani gledališki delavec na Hrvaškem. V tej lastnosti je deloval doslej na mnogih hrvaških odrih, posebej se v Osijeku in v Zagrebu. Sedaj je intendant gledališča v Banjački. Odlikoval se je predvsem kot režiser, igralec, dramaturg, intendant, pa tudi kot prevajalec mnogih dram iz tujih jezikov. Se danes so marsikomur v spominu aspele igralske kreacije v dramah Kreže, Begovića, Sheriffa in drugih (Leone Glembay, dr. Križovec, Marko Barič, kapetan Stankrope), ki jih je ostvaril ob sodelovanju z dr. Branko Gavello in z najboljšimi takratnimi dramskimi igralci Podgorsko, Severjevo, Pregarjevo i. t. d. V najnovšem času ga je spoznala hrvaška javnost z njegove, doslej malo znane strani: predstavil se ji je z zbirko 74. svojih črtic in povesti. Izdala jo je nedavno Savremena biblioteka v Zagrebu v knjigi z naslovom »Poplava« (po naslovu prve črtice). Urednik Savremene biblioteke, znani hrvaški književnik Slavko Batušić, je spisal predgovor Tanhoferjevi knjigi. Ni to prvi primer, da se dober igralec, izkušen in kulturn gledališki delavec

va sunila v oko. Desmo si je zlomila pri padcu 61letna žena posestnika Ana Medenova iz Sv. Vida, 17letni mesarski vajenec Jože Peric iz Ljubljane se je vsekali v levico. Desno ramo se je zlomil pri padcu 41letni delavec Franc Židan iz Bizoviča. S krompom se je oparila po levici 13-letna hčerka posestnika Marija Virantova z Grosuplje. Pri padcu z drevesa se je poškodoval na hrbtu 33letni služitelj Viktor Fabjan iz Ljubljane. Z vročo juho se je poparil po nogi 4letni sinček postrežnice Janez Zupancić z Ježice.

• **Nova knjiga za mladino z napeto vsebino** je »Tarzan«, kralj džungle, ki je izšla v knjigarni Tiskovne zadruge, Šelenburgova ulica 3.

• **Premog in drva pri tvrdki »Gorivo«**, Karlovška 8, telefon 34-57. Lastnik Lojze Jeranič mlajši.

Z Gorenjskega

12 Gorenjcev odlikovanih. Te dni so se sestali na povabilo delovne fronte žene in moške iz vseh koroških in gorenjskih okrožij, da prejmejo knjižna darila in priznanje za svoje vzgledno delo v obratih. Prvič so bili tokrat odlikovani tudi Gorenjci. Poklicni vodja Wutte je ugotovil, da je 28 delavcev v tovarnah predložilo 67 izboljševalnih predlogov in da se je zaradi tega proizvodnja povečala za 28 odstotkov. Z Gorenjskega je bilo med odlikovanimi 12 moških. V neki kranjski tovarni sta vložila inž. Ludvik Brence in laborant Janez Bertonec predlog, s katerim je prihranjenih 300 delovnih ur strokovnjaka. V neki drugi kranjski tovarni je predložil ključavničar Viljem Bišof sedem izboljševalnih predlogov, izmed katerih se nekateri že uporabljajo. V nekem kamniškem obratu je višji mojster Karel Ule vložil pet predlogov, od katerih je treba posebno omeniti enega, ki poenostavlja pokrovno konstrukcijo nekega vojaškega orodja. Mojster Jurij Lemič iz iste tovarne je predlagal, naj se z gradbo ekshauratorja izsosa prah smirke, da je prostor brez prahu. Tudi tovarniški mojster Franc Repnik z istega podjetja je vložil predlog, s katerim se bistveno prihrani material in odlovalni čas. Z Jesenic so bili nagrajeni zidar Rudolf Kalan, mojster Ciril Sober in predelavec Franc Smrekar. V predelnici v Trzinu je predlagal Anton Tadel, kako se prihrani blagovni odpadki, česar prej ni bilo mogoče doseči. Tudi mojster Franc Schöpf in inž. Dirnbacher iz Kranja sta vložila izboljševalne predloge.

Smrtna kosa. V Ljubnem pri Brezjah je umrl 70 letni čevljarji mojster in trgovec s čevlji Anton Mohorič. Pokojnik je bil daleč znan izdelovalec čevljev, ki je obiskoval skoro vse seje. — V svoji domaći vasi v Voščah pri Radovljici je umrla 80 letna Marija Zupanova, po domače Adamovka, ki je živela mnogo let v Radovljici. V Mengšu je umrla Katarina Vidaličeva, roj. Mavčičeva, žena tamošnjega posestnika. — V Škifji Loki je preminula Emilija Polenskovala.

Pogreb nadučitelja Kovačiča. Predzadnji ponedeljek je v šmartnem pri Ljici umrl za kapjo nadučitelj v pokolu M. Kovačič. Dočakal je starost 53 let. Pokojnik je bil po vsej okolici znan kot dober vzgojitelj in čebelar. Dolga leta je deloval kot tajnik pri hranilnici in posojilnici. Bil je povodja in ustanovitelj več gasilskih čet. Zlasti od leta 1941. je bil na tem področju zelo delaven. Odtlej se je posebno izkazal tudi kot vodja krajevne skupine. Na zadnji poti so ga spremlili v tihem ob veliki udeležbi prebivalstva. Od pokojnega se je poslovilo s prisrčnimi zahvalami mi besedami krajevni skupinski vodja Lovrenc Weiss. Za njim je spregovoril tople poslovilne besede župan in okrožni gasilski načelnik Tomaž Homar. Pokojnikovo prikljubnost so dokazovali tudi mnogi lepi venči, ki so krasili njegov grob. Gorenjski tečaj pripominja, da nadučitelj Kovačič svojega življenja ni posvetil samo svoji družini, temveč vsej narodni skupnosti.

Sestanek bočev iz svetovne vojne. Dne 11. julija je priredilo jesensko tovarištvo zveze bojevnikov apel, ki se ga je udeležilo nad 150 bočev iz prve svetovne vojne. Okrožni vodja bojevnikov inž. Orošy je podal pregled razvoja in ustanovitve zveze bojevnikov na Jesenicah in na Gorenjskem sploh. Tovarišem se je zahvalil za njihovo požrtvovalno sodelovanje, pri čemer je posebej omenjal zasluge voditelja tovariša Schillerja in njegovega namestnika Mežika. Višek svečanosti je bilo odlikovanje bivših bojevnikov z madžarskim in bolgarskim odlikovanjem. Za

preizkušnja tudi v književnem delu. Pred njim so stali tudi že mnogi pri nas in na tujem. Dunajski igralec Hans Jaray je gotovo šolski primer takih poskusov, da domaćih niti ne omenjamo. Vsi ti poskusi, ne da bi bili še tako uspešni, so se končali ali s popolnim neuspehom, ali pa z zelo slabim uspehom. Tudi Tanhofer ni imel več sreče.

Treba bi se bilo posebej poglobiti v raziskavanje vzroka. Da se gledališki ljudje pogosto poskušajo v slovenskem stvarjanju, je naš posledica njihovega poklica, ki jih zapeljuje tudi na stranske poti. Imajo preveč opraviti — v profesionalnem smislu besede — z literaturo. Njih prvenstvena naloga je v tem, da literarno besedo interpretirajo na odru. In prav ta stalni stik z njo vzbuja v posameznikih ambicijo, da bi ustvarili kaj svojega v tem, kar tako dobro poznajo. Toda prehod od reproduktivnega umetnika v produktivnega ni mogoče tako, kakor prehod na raznih stopnjah uradniške lestvice. Se vedno velja tista stara, da govorniki postajajo, pesniki pa se narode. In kadar take reproduktivne umetnik »postane« naenkrat tudi »književnik«, tedaj čutimo pri njem navlako njegovega poklica, načitanosti, gledališke rutine in tradicije. Tedaj zapade bodisi v čisto ali prikrito epigonstvo, ali pa v slovstveni diletantizem, kar nima v nobenem primeru nikake zveze z resnično umetnostjo.

Tanhoferjeva »Poplava« kaže to v očitni obliki. Izmed 28 sestavkov te zbirke jih je komaj 5, ki jim moremo priznati književno vrednost. (Kronika neke sobe, Zakaj je propadla naša gasilska veselica, Skandal pri »Slonu«, Vest, Mali oglasi). A tudi teh pet sestavkov je spisanih povsem epigonsko, v stilu Miroslava Kreže,

zaključek je bil mimohod pred okrožnim vodjo bojevnikov. Potem so si vojniki iz svetovne vojne v prijetni zabavi v gostilni Paar izmenjali misli. Igrala je jesenska godba.

Pokrite lesno potrebo! Da se brez motenj in ob pravem času izpolni oboroževalni program, zahtevajo obilnosta, da se izvede oddaja lesa brezpogojno v določeni višini. Gorenjski dnevnik poroča: Vsi gozdni posestniki, ki se niso predali ali svojim kupcem obljubili nanje odpadajoče, ga dela smrekovega vlaknatega lesa v višini predpisa, morajo takoj ponuditi v nakup še neprodane količine poverjenim tvežkam ali pa jih mračjo prodati drugim. Prepovedano je rezervirati smrekov vlaknat les za stare kupce, ki nimajo kupnih dovoljenj.

Vrtna veselica za okrevajoče. Pred kratkim je povabilo okrožno uradno vodstvo v Kranju stotnjak okrevajočih vojakov na vrtno veselico. Po uvodnih besedah stotnjakega poveljnika in kranjskega župana se je razvil živahen spored. Vojaška godba je z igranjem povečala dobro razpoloženje.

Spodnje štajersko

Hitlerjeva mladina v letošnjem poletju. Graški dnevnik poroča, da bo poletno delo Hitlerjeve mladine v znamenju prostovoljnega dela za vojno. Kakor vsako leto je tudi letos na prvem mestu pomoč pri spravi letine. Dekleta bodo v obratih zamenjala starejše delavke, da bodo lahko šle na 14-dnevni dopust. Mlajše deklice bodo letos prvič v večjem obsegu uporabile za pomoč in razbremenitev mater s številnimi otroki. Najodločilnejše in najvažnejše pa bo šolanje Hitlerjeve mladine v taboriščih. 10 dni letošnjega poletja bodo morale edine Hitlerjeve mladine posvetiti tudi zbiranju zdravilnih zelišč.

Vojaška vzgoja spodnještajerske mladine. V graškem dnevniku je izšlo poročilo Norberta Jeglitscha o obisku v taborišču spodnje štajerske mladine na Koroškem. Dopisnik pravi med drugim, da se uče vojaškega znanja zastopniki vseh stanov; tam najde pripravnik trboveljskih rudarjev, kmečke sinove s Pohorja, študente iz Maribora, poljske delavce iz okolice Brežic in viničarske sinove iz Heloz. Mladina, ki se ni dobro vešča jezika, si jo tolmače pušti pojasniti, česar že prvič ne razume.

Novi grobovi. V Mariboru je preminul v 71. letu starosti po kratki bolezni mestni stavbni mojster Ubald Nassimbeni. V Gornji Radgoni je po dolgi bolezni umrl posestnik Franc Velc. V 79letu starosti je v Marebregu umrla zasebnica Elizabeta Tigova. V Mariboru je umrl 8letni viničarjev sinček Jožef Strnad iz Pesnice.

V spomin Martinu Mačkoku iz St. Jurja je mariborski dnevnik napisal nekaj toplih besed iz katerih povzemamo, da je bil fant vojak od nog do glave. Kmalu je postal desetinik in se je udeležil sedmih bojev, kjer je dobil tudi dveje odlikovanj. Težko ranjen je pisal domov staršem, da mu ni nič hudega, in da jih lepo pozdravlja, samo da jih ne bi vznemirjal. Kljub najskrbnejši negi je Martin Mačkovec 6. julija v vratišlaski vojski bolnišnici umrl. Pokopali so ga na tamošnjem vojaškem pokopališču.

Mariborska knjižnica ima 1000 čitateljev. Iz mariborskega dnevnika povzemamo da ima mestna knjižnica 992 čitateljev. Vodstvo knjižnice je sklenilo, da bo 1000 čitatelju poklonilo knjižni dar.

Okrevatišča za dekleta. Štajerska domovinska zveza je v zvezi z vodstvom Hitlerjeve mladine ustanovila dvojje okrevatišče za 10. do 14letna dekleta, in sicer eno na nekem gradu v pujskem okrožju, eno pa na nekem gradu v ljutomerskem okrožju. Dekleta za čas oddiha počepo, igrajo in nastopajo v sportnih tekmah.

Pozor pred zapornimi baloni. Štajerski listi poročajo, da se je v zadnjem času zgodilo več primerov, da so se odtrgali zporni baloni in se z vrvmi ali žicami zapletli v električno napeljavno Tisk opozarja posebno mladino, naj se balonov in vrvi nikar ne dotika, da ne bo smrtnih nesreč zaradi elektrike. Vsakdo, ki opazi kaj takšnega, naj takoj javi najbližji elektrarni, ki bo poskrbela za odstranitev balona.

Nesreče. 57letni Maks Forster iz Maribora je na cesti med Sv. Trojico v Slov. gorah in Mariborom padel s kolesa in si pri udarcu ob kilometrski kamen pretresel možgane, zlomil obe roki in dobil tudi druge poškodbe po obrazu. — 55letna gostilničarka Marija Cencova iz Stražgoncev si je pri padcu s kozarcem v roki porezala

Zbirajte pečke za ptičke

Kakor je dr. Paul Farez pred leti namignil v zdravniškem kramljanju (Journal des Débats), hoče neka gospoda zmeraj kaj nasprotnega od tega, kar nam ta čas nudi mati Priroda: ob sredozimnih kropa, ob pasjih dneh pa leča. Tako sprejmite še vi ob dobi, ko sv. Marjeta kače pase, smetno in sreznato »zvonicico«:

Zima — zver

Mrti ovca je pogorje.
vidna so le bria nizka.
do se v snežnem ivju bliska,
slep sonce spe v obzorje.

Zdajle zdrkne v daljno morje
zadnji žar krvav iz d soka,
mraz nemilo v kraj pritiska,
zima bridke brazde orje.

Črni kos rumenokljunec
koprmeč po sonca soju
pne se drevju na vrhunec.

Zmaga li v nocošnjem boju?
Ali bo jutri mrtve,
srepe Smrti nova zrlve?

Za ta mraz, brr, kako me zebe! nabirajte vsakovrstne sadne peške in jih suhe hrustite, dokler se ne prikažejo bele muhe. Tedaj jih kadite krlitami s romškom, ki so poleti naši zavezniki: brez njih bi v 7 letih človeško pleme izginilo od glada, ker bi mrčes uničil vse naše prideleke.

desnjo. Bik je podri 58letnega hlapca Jožeta Ferenca iz Jelenj pri Pesnici in mu prizadejal hude notranje poškodbe. Z vročo vodo se je oparila 3 letna hčerka delavca Erika Kukoveca iz Maribora. Deklica je potegnila z ognjišča ločec, v katerem se je kuhaj krompir, se polila z vročo vodo in se hudo oparila. 8letni sin mizarja Emil Cilenšek iz Maribora si je zlomil desno nogo. Ponesrečence so prepeljali v mariborsko bolnišnico.

Iz Hrvatske

Nov davčni zakon. Z novim zakonom bodo doseženi določbe o luksuznem davku na novo urejene in bodo stopile v veljavo 1. septembra. Do tega časa bo finančno ministrstvo sestavilo seznam stvari, ki bodo podvržene luksuznemu davku.

Opera »Kolumba« na zagrebškem odru. Pred dnevi je bila v zagrebški operi premiera Egkove opere »Kolumba«. Dirljal je kapelnik Krešimir Baranović, režiral pa Tito Strozzi, ki je delo tudi prevedel v hrvaščino.

Dnevi hrvatske knjige v Požegi. Pretekli teden je bil v Požegi posvečen hrvatski knjigi. V okviru prireditve je bilo več predavanj in javna prodaja knjig na trgu. V nedeljo so bili dnevi hrvatske knjige zaključeni, vse naročene knjige so bile prodane.

Umrli v Zagrebu. Predzadnji teden je umrl v Zagrebu 109 oseb, med njimi 13 za jetiko, za pljučnico 13, za rakom 6, prav toliko se jih je smrtno ponesrečilo, za zastrupljenjem krvi je umrlo 5 ljudi, za peganjem 4, za kapjo 4, ostali pa za drugimi boleznimi.

Iz Srbije

Poziv pravosodnega ministra. Iz Beograda poročajo, da je imel pravosodni minister Kujundžić v Kragujevcu govor, v katerem je med drugim izjavil: Srbija se mora ohraniti pri življenju in ne sme nikomur na ljubo postati mrtvec. Jaz sem živ opomin iz ujetništva vrnivšega se moža, ki je tam pustil še tisoče in tisoče tovarišev, katerih povratek je odvisen od tega, če bo v Srbiji zavladal red. Naj končno vsakdo razume, da vas nobena zmaga ali konfederacija ne bo dvignila iz groba, če boste enkrat izgubili življenje. Dogodki v Kruševcu in Arandjelovcu so dokazali, da se še vedno najdejo ljudje, ki jim je vseeno, ali ostanjejo Srbi pri življenju ali če se v njihovih domovih naselijo Tatali ali črnci. Premislite dobro in ne pozabite, da bo srbski narod samo toliko vreden in toliko reprezentiral, kolikor bo od njega ostalo živih.

Razpis nagrade za sociološke študije. Za gospodarsko-sociološko študijo o kmečkih in zadružnih organizacijah bodoče srbske države je bila razpisana denarna nagrada. Med drugim naj se v razpravi obravnava tudi vprašanje, s kakšnimi metodami naj se izvrši obnova srbske države na zadružni osnovi.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik št. 9, ki velja po naredbi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino ljubljansko naslednje cene na drobno (z všteto trošarino):

1. Kruh iz enotne moke v kosih do 400 g 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire; testenine iz enotne moke 3.90 lire za kg; enotna pšenična moka 2.70 lire; enotna kornarica moka 2.20 lire; riž navadni 2.70 lire; fižol 6 lire za kg.
2. Jedilno olje (olivno) 14.70 lire za liter; surovo maslo 28.40 lire za kg; slanina sojena 19 lire za kg; maslo 17 lire za kg.
3. Mleko, 4% vinski 6.35 lire za liter.
4. Mleko 2.50 lire za liter; kondenzirano mleko v dozah po 880 g 15.90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7.55 lire za dozo.
5. Sladkor: sladkorna sipa 8.25 lire za kg, v kockah 8.35 lire.
6. Mehka drva, razžagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33.60 lire za stot; mehki roblanci (žamane), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lire za stot; trda razžagana drva 40 lire za stot; enotno mlto, ki vsebuje 23–27% kisline, 4.10 lire za kg.

Misli

Sekunda navzočnosti duha je več vredna ko prepozna ura pameti.

Bodi vesel, da lahko delaš, in delaj, da boš vesel!

So ljudje, ki si domišljujejo, da niso zločinci.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE

Jež, ježek, ježevce

Ne bo jezikovna razprava, kakor bi bilo morebiti sklepati iz naslova, ampak nekaj malega hočem povedati o treh zanimivih sesalcih, ki spadajo sicer v različne živalske razrede, pa so si sliki po tem, da jim je dlaka zrasla v ostre bodice. Takoj hočem tudi pojasniti, da ježek ni manjša ježa, ampak da prav nasprotno ustreza resnici in da je največji vseh treh junakov ježevce. Jež, ki je naš domačin in ga vsako do pozna, je 20–30 cm dolg, avstralski ježek meri 40–50 cm, ježevce pa, ki mu je domovina južna Evropa in severni ter zahodni del Afrike, pa meri celo do 65 cm v dolžino.

O ježu razarimo z ozirom na njegovo znanstveno ime erinaceus europaeus približno, da je razširjen tudi v velikem delu Srednje Azije in da ga v mrzlih pokrajinah tudi v Evropi ni, dasi gre v Alpah do 2000 metrov visoko, na Kavkazu pa še za 1000 metrov višje. Samica je v trupu nekoliko zajetnejša kakor samec in ima daljši gobček, zlasti na videz daljšo glavo, ker ji čelo ni tako daleč poraslo z bodicami kakor samcu. Morebiti je na podlagi tega razločka nastalo med ljudstvom razlikovanje pasjega in svinjskega ježa, po užitnosti imenskih botrov pa trditve, da je svinjski jež užiten, pasji pa ne. Tu lahko iz lastne izkušnje povemo, da sta oba ježi »sorte« enako dobri in prav okusna jed. Seveda, nekoliko nerodna je zadeva z jakolom. Toda, če poliješ ježa z vodo ali mu puhnesh oblik tobačnega dima v gubo, kjer skriva glavo, se takoj razvije in zdaj imaš priložnost za zadnje dejanje ježevce tragedije. — Če ga ni škoda? Saj je vendar žuželko in torej koristna žival, če velja, da so žuželke po največjem delu škodljive. Res je, da uniči jež mnogo žuželk, miši in celo gadov, če jih pač stajemo med škodljivce, toda prav tako mu gredo v slast tudi ptici in njihova jajca. Politi se prav za prav vseh živali, ki jih more obvladati, celo kure niso varne pred njim, kaj šele jerebice in drugi pritalni gnezilci. Tako bi mogli reči, da je jež koristen v hiši in na ograjenem vrtu na polju in v gozdu pa se nemara njegovi grehi ne izravnavajo z dobrimi deli. Je pač tudi z ježem tako kakor z večino živali: po eni strani človeku koristijo, po drugi pa mu napravljajo škodo, v celi prirodi pa so njen nujno potreben del za ravnovesje, ki je pogoj za obstoj.

O ježu je znano, da je jako odporen za strupe. Kačji pik prenese z lahkoto in celo toliko članovke vodika, ki umori mačko v nekaj minutah, mu vidno ne škoduje. Španski muh, ki drugim sesalcem povzroča žlečični katar in smrtno vnetje ledvic, se nahrusta brez zlih posledic.

Ob ženitvi teka jež živahno okrog samice, gode, mrmra in javka ter z bodicami na čelu, ki jih postavi navspred, odganja morebitne tekmece. Samica se pri paritvi vleže na hrbet. Po nekako petih tednih skoti v skritem gnezdu 3–6 mladičev, včasih celo kakega več. Mladičem pozeno v nekaj dneh po rojstvu bodice, oziroma otrdijo, da so starim enak. Plodni pa postanejo šele nastopno pomlad, če jo dočakajo, kajti mnogo jih umre zaradi mraza, če si za zimsko spanje niso oskrbeli dovolj zavetnega ležišča.

Ježevce pleme je jako staro. Prav tak, kakor je danes, je bil jež že v miozenu, torej v sredini terciarne dobe, ko so v Evropi še rastle palme in se pasle črede raznih antilop. Z rodnostikom, ki sega daleč milijona let nazaj, se menda ne more pohvaliti noben drug sesalec.

Ježek (echidna aculeata), navadno točneje označen s prilastkom kljunati, živi v treh različnih v deželi živih fosilij, v Avstraliji, v Tasmaniji in Novi Gvineji.

Ježek kaže nekako prvotno stopnjo razvoja sesalcev in spaja ta živalski red z redom ptic.

Vendar tega prehoda ni smatrati v tem smislu, kakor da so se sesalci razvili iz ptic, marveč tako, da ježek razvija na sebi od onega praplastila, iz katerega so se po eni strani razvili sesalci, po drugi pa ptice. Ježek ima še eno samo telesno odprtino za iztrebke, seč in produkte spolov, tako imenovani stek. Tudi ne rodi živih mladičev.

Spominjajte se slepih!

Ant. Adamič:

Šola v predmestju

Uplašeni smo se razleteli kakor vrabci. Tudi od onih starejših, ki so z nami vred vztrajali, ni nihče znil besede. Ko je stražnik pripeljal na dvorišče, smo se spet zbrali in toliko, da še mi nismo stopili za njim. Vse kote je pregledal, potem pa je šel po stopnicah na skedenj. — Ah, zdaj ga bo dobil, smo se spogledovali.

Dolgo ni bilo nič; mi se kar dihati nismo upali. Z vseh obrazov se je odražala napetost, huda nestrpnost ter pričakovanje. Senca je že legla na dvorišče, ledena megla je silila za vrat, v nadlehtje, noga pa je kar sama poskakovala; s koleno smo menci ali gnetli. Z drsalko pod pazduho, ki me je mrazila v rebra, in s premirnimi prsti v žepih, sem se tiščal podpornika ob vohu na dvorišče ter se bodril k vztrajnosti z namišljenim, razburjenim prizorom, kako bo stražnik gnil pred seboj uklenjenega ubijalca. Prepričan sem bil, da je skriti baraban med glavnimi razbojniki, kar se jih je klalo tam gori.

Po dolgem čakanju je prišel iz skednja — glejte, stražnik sam. V rokah je vtihtlo golo sabljo in strahotno klet. Seno se ga je držalo po hlačnicah.

»Ušel je vrag, ko ga ni v senu. — Ena konca drugega sem vse seno preiskal, vse pretipal in prežakal s tem-le. Pokazal je na sabljo. Če bi ga špiknil, bi moral javkati! Če sem ga zabodel v vrat ali pa naravnost v srce, bi moral vsaj vzdihniti, preden je gavznil. Ne, ni; zato ni, ker je falot ušel. — Marš v stran!« je zarohnel nad nami. Spet smo se razpršili ter opazovali samo od daleč, kaj bo. Poličar je nekaj časa hodil okoli hiše, potem je še en pot skrbno pregledal vse kote dvorišča, na seno pa ni šel več. Ker ni ničesar opravil, je s kislim obrazom odkorakal v mesto.

čev, ampak leže jajca, kar je značilno za sesalski razred stokovcev. V telesu oplojene jajce, zavito v kožnato lupino, izide samica, ko je zameetek že nekoliko razvit in ga potem valj v kožni vreči, ki se v ta namen nabuba na spodnjem delu trebuha. Mleko za mladiča proizvajajo žleze, ki so nastale iz povečanih znojnic. Seskovi ni; mleko se cedi po luknjicah skozi kožo v trebušno vrečo, kjer ga izvaljeni mladiči sproti posrkava z majhnimi usteci na koncu cevastega rilčka. Iznešeno jajce meri 15 mm v premeru; izvaljeni mladič ni dosti večji zraste pa v vreči 90 mm dolg in dobi zdaj tudi bodice.

Derasel ježek si išče hrano ponoči. Z močnimi kremplji vseh štirih nog brska in koplje v zemlji za raznimi živalcami, razgrablja mravišča in razdira stavbe termitev. Iz ozkega rilca proži dolgi, lepljivi jezik in pobira z njim drobno žival. V nevarnosti se skoraj trenutno zakopije v zemljo ali pa se zvije v klobčič kakor naš jež. Samec ima na petah zadnjih nog roženo ostrogo, ki je votla in v zvezi s posebno žlezo. Pomen ostroge ni ugotovljen, zdaj pa se, da je v zvezi s spolnim življenjem. Dolgi rilce je prepleten z mehko roževino, le na koncu, kjer so usta, je kožnat. Tam so tudi nozdni. Oči so majhne, leže globoko v glavi in imajo razen trepalnic še žmurko kakor plazilec. Zoba nima, pač pa so na nubi in na jeziku roževaste vzbokline, ki tlačijo hrano. O telesni toploti lahko rečemo, da še ni ustaljena in v neki meri še odvisna od zunanje temperature. Tako so pri ježku namerili 22–36,6° C telesne toplote, ko je termometer na zraku kazal 14–45°. Izgleda, da je stalna telesna toplota, kakor jo imajo višje organizirani sesalci in ptice, razvoja pridobitev.

Ježevce (bystrix cristata) je v velikosti in obnašanju precej tak kakor naš jazbec,

nizek, čokat, počasen in mrmrav. Tudi teža 15–20 kg se pri obeh ujema. Mo pa tudi prav znatni razločki, da jih ne moreš zametati. Že dolge bodice, ki pokrivajo ježevce vrat in hrbet ter kratke, strme bodice z močnimi gladiči dosti na daleč izdajajo ježevca. Bodice na vratu so tanke in tvorijo nekako grivo, ki jo more ježevce dvigniti in šopiriti. Več so bele kakor daljše na hrbtu, ki so ali tanke in do 40 cm dolge, ali krajše, pa do 5 mm debele. Prav posebne vrste so bodice na kratkem repu; komaj 5 cm so dolge, toda 7 mm debele in votle ter brez konice. S temi bodicami more ježevce po volji ropotati, kar se čuje razmeroma daleč. Bodice, zlasti daljše, tice v koži prav rahlo in se rade izderejo. To je dalo povod bajki, da jih more ježevce uči od sebe, kadar se napaden brani. Res pa je, da so že naši njegove zalezovalce mrtve, prebode in z bodicami. V sili se zvije ježevce v klobčič kakor jež. Vendar ga n. pr. leopard tudi takega pobije z enim udarcem šape. Lovca ga zabode z dolgim nožem ali pa prevale s palico na rjuho, ki jo nato zaveže. V Afriki zlezejo domačini v ježevce v rov in mu tam porinejo sulico v telo. V južni Italiji ga love ponoči s psi ob razsvetljavi z baklami. Meso je užito. Bodice pa dajo držala za pisalna peresa, čopiče in podobne stvari.

Ježevci se parijo spomladi. Samec si poišče samico in prežive potem paroma nekaj dni skupaj. Po dveh mesecih skoti samica 2–4 mladiče, ki imajo še mehke, truplu prijetne bodice. Stara ima seske vioko spredaj za lopatico, tako da more dojeti mladiče leže v svojem rovu. Mladiči hitro doraščajo in kmalu zapuste staro, da žive potem kakor rodniki samotarsko, ponočno življenje.

S. B.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

333. Katera dežela je zvezana z Dansko v personalni uniji?

334. Kako so se imenovali Dardanele v starem veku?

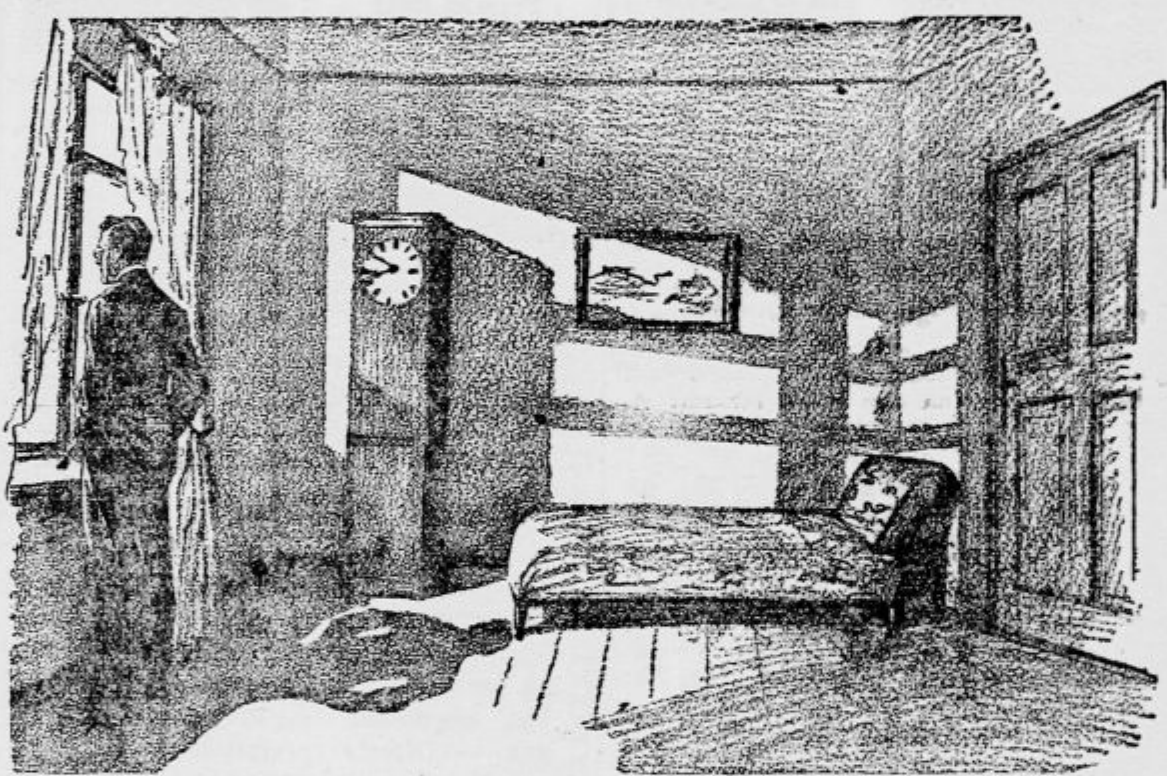
335. Kaj je postila?

336. V pričakovanju.

V nekem kraju južno od velikega mesta A je imel bogat posestnik lepo vilo, v kateri je živel s svojo ženo in odraslo hčerjo. Vsak dan dvakrat je letelo nad vilo pot-

pri oknu, ko se je pojavilo na obzorju letalo, s katerim je letela moja hči nad našo hišo. Prijatelj si je sliko nekaj časa ogledoval, potem je menil: »Iz slike je razvidno, da si ji dovolil potovanje v... času. In tudi to ti lahko povem, ali si bil takrat še v skrbeh ali ne, kajti slika kaže, da je tvoja hči potovala takrat v smeri od... proti...«

Prijatelj je pravilno uganil, namreč letni čas potovanja in pa to, da-li je dekle

niško letalo zračne proge A—B, pri čemer naj pripomnim, da leži velenost B južno od kraja s posestnikovo vilo. Vsak dan je stala hči pri oknu, da bi videla letalo. V njenem mladem, modernem srcu je gorelo močno hrepenenje po vožnji z letalom, toda oče ji je želje dolgo ni hotel izpolniti, ker je imel pomisleke glede varnosti zračnih potovanj.

Nekoli pa se je vendarle vdal njenim prošnjam in je sklenil, da ji podari za rojstni dan ali za božič denar za potovanje z letalom iz A v B in nazaj. Nekoliko mesecev pozneje je bil obiskal star prijatelj, kateremu je pokazal neko fotografijo, ki jo vidimo zgoraj, rekče: »Tako sem stal

potovalo takrat, ko je njen oče stal ob oknu stja ali »nazaj«. Na kakšen način je mogel to uganiti?

Rešitev nalog 20. t. m.:

329. »Ortodoksni« pomeni »pravoveren«, tudi »pravoslaven«.

330. Zabe se lahko drže tudi na navpičnih steklenih ploščah, ker imajo na nožicah prisrke, in sicer le samci.

331. Židovski dan se prične s sončnim zahodom.

332. Za računarje: 24 9756/813 = 36; 65 1892/473 = 69; 75 3648/192 = 94.

sec sproti delal s svojo ranjeno nogo. Na zasneženi poti so se tople, krvave kaplje sproti razlekze v svetlodeča, okrogla očesa liki rubini. Pretepaški junak se je dvignil v naših očeh pod nebo. O podpiri pajdaveh je pripeljal brez slehernega javkanja in stokanja na drugo stran mostu, kjer je še dandanes gostilna. Ondi so se prgovarjali, ali bi vstopil ali ne; toda že je nekdo od njih zarežal nad nami in se stekel je za nami, da smo se razkrepili na vse vetrove. Obotavljaje se sem šel domov.

Božični počitnice je bilo konec in spet smo morali v šolo. Prvi dve leti sem hodil k očetu. Nič čudnega, da sem prav dobro izdeloval. Nalog mi ni bilo treba nikdar pisati; tudi vprašan nisem bil nikoli.

V tedanjih solah je bila še lepa navada, da je vsako uro pama šiba. Oče ni rad udaril; švrknil je samo v skrajni potrebi, kadar ga je minila že prav vsa potrpežljivost. Štepanci, Bizovčanje in Posavci so se že kot otroci vedno ravnsali med seboj; ti so bili največkrat tepeni.

Pri verouku pa smo morali drug drugega šekati, toda ne po najbolj človeški plati, temveč po razpeti dlani. »Šest mi jih naštej, da se bo drugi naučil šest božjih resnic!« Tri si dobil za sveto vero itd., vse po veljavi in težini molitve. Bože si vlekel dlan pod roko, z očmi pa si pretli bicarju: »Stokrat ti povrne!« Toda vsekakor najbolj neumiljeni so bili vedno najboljše podkovani, in tako se jim osvete ni bilo treba batl. Čeprav iz hiše, sem jo vendar nekajkrat izkupil tudi jaz, da sem si kar pihal v užgano dlan. Oj, s kakšnim veseljem je oplazil kmetski fant posebno mene, pol gosposkega, predmestnega fantiča, ljubljanskega srca, ki je bil vrh vsega še sin učitelja, katerega so se vsi bali. Nad menoj se je znašal za vse udarce, ki jih je bil prejel od mojega očeta.

H kronistu Ljubljane, Potočniku A. je nekdo prisedel gospod, že dobre volje ter

Čerene Kormendi:

ZMOTA

Roman

Ana je nekam hladno sprejela ta predlog. Naj znova začne, odnosno nadaljuje tam, kjer je prenehala lani? »Da, znova. Saj tudi vaju ne prestopa vabijo in prav je, da se jim oddolžita dostojno na tak način, kakor pričakujejo od vaju.« Dostojno, v waltrovskih krogih ni pomenilo le navadne večerne prireditve: letos ne bodo prirejali velikih večernih zabav doma, kajti Agica noče sama predstavljati domače gospodične, to je razumljivo. Večerna zabava Fülöpovih bo torej pomenila to, kar je nekaj pomenil za družbo veliki februarški večer Waltrovih deklet. Janko bo predstavljal domačina, je razmišljala Ana in ta misel jo je opogumila, da prevzame nase trud, ki je v zvezi z nameravano prireditvijo. Da se je le zganilo, je razmišljala gospa Waltrova ter mirno gledala, kako sta nenadoma tudi Ano prevzela živo zanimanje in skrb za uspeh prireditve. Zdjaj sta že skupaj govorili o načrtih.

Janko je bil v ljudnim veseljem sprejel na znanje Anino zamisel. »Kakor želiš, deklica!« je dejal brez ugovora. »Seveda, uredi vse, kakor se ti zdi najbolje, gotovo bo lepo!«

Ana pa mu je točno poročala o vseh pripravah. Povabili bodo dvajset mlajših in šest starejših zakonskih dvojic, osem deklet in dvajset mladih gospodov, štirinajst znanih pisateljev in drugih umetnikov, rodbina ima šest članov, skupaj bo to sto ljudi. Neko veliko podjetje bo preskrbelo večerjo in za nočni bufet. Andrej bo poskrbel za pijačo, strežaje bo kajpak poslalo podjetje, za ostalo osebo, ki ga bodo morda še potrebovali, pa bo poskrbela mati, sicer bo pa sama povsod pomagala kakor dobri angel. Muzikante si bodo naročili iz Papillonov, kasneje pride iz Excelsiorja Gašpar Gaszi s svojo bando.

Janko je pazljivo poslušal Ano in prebiral vseh štiri in devetdeset imen. Ali ni imel še koga na misli? Je vprašala Ana, ona da je povabila le tiste mlade gospode, o katerih ve, da so dobri Jankovi prijatelji, da pa je mogoče, da je katerega pozabila, ki bi ga Janko rad povabil. Ne, je odvrnil Janko, tudi on je mislil le na te, ki so imenovani, odnosno sploh ni mislil na nikogar.

Nad njegovimi zadnjimi besedami se je Ana zdrgnila. »Sploh nikogar? Jeni, kaj naj to pomeni? Ni ti za prireditelja? Ali na jo opustiva?« Janko je ugovarjal, kje pa, kaj le Ana misli? Janko je vesel, da bodo zadostili svoji dolžnosti.

Zakaj je potem prejel tako čudno govorilo, da ni mislil sploh na nikogar? Naj bo iskren in ji pove...

Janko ji je segel v besedo, opravičevaje se: on da ima raje mir in ni prijatelj tako velikopoteznih zabav, vendar ve, da je to njuna dolžnost, nič se torej ni zgodilo, veseli se njune večerne prireditve. Ana se je na pogled umirila.

Razposlali so vabila, vse je šlo pravo pot. Vse je bilo urejeno in pripravljeno. Gospa Waltrova je poskrbela tudi za manjše podrobnosti.

»Vse je urejeno, Anica, tudi kar se tiče namiznih kart, sem že rekla Andreju.« »Številke za garderobo?« — »Vidiš, draga, imaš prav, nanje bi bila pozabila, dasi smo zjutraj govorili o garderobi. Razen dekel in šoferja nujno potrebujemo nekoga za garderobo, teta Klara me je prosila, naj vzamemo tisto gospo Derekovo, ki mi jo je nedavno priporočila za šiviljo. Tu imaš njen naslov, piši ji in jo najprej povabi, da si jo ogledaš, kakšna je. Da?«

Ko je gospa Derekova prejela Anino vabilo, se je v začetku naslednjega tedna oglasila pri njej. Prišla je točno ob enajstih, oblečena je bila v dolg črn zimski plašč, na glavi je imela čeden klobuček, na nogah pa lepe čevlje, priklonila se je, poljubila Ani roko, bila je zelo vljudna, vendar je kdaj pa kdaj govorila s čudnim, ne prijetnim, toda nekam predomačim glasom.

Ani je ugajala lepo rasla ženska velike postave in lepega obraza. Bila je ljubezniva z njo in razložila ji je, kakšno delo bo imela.

Kakšna simpatična, vrla ženska je to, je pomislila Ana in že sklenila, da bo tudi kasneje našla kako delo za njo. Potem se je začela zanimati za njene domače razmere: Ali ima otroke? »Žal jih nimam,« je odvrnila gospa Derekova, »kajti revna ženska, ki izgubi vse svoje življenje pri delu, bogme stori boljše, ako se odreče tej radosti, kako neki bi mogla tako sirota dobro vzgojiti otroke?«

Ana je bila nekoliko osupla nad temi besedami, a je ni naprej spraševala. No, kaj pa vaš mož? Je vprašala nato, kaj pa dela? Njen mož, je pojasnila ženska, je bil pri električni železnici. Bil? Ana je bila v zadregi. Morda je njen mož brez posla ali pa ni več živ? O pač, kako ne bi bil živ, toda ravno zdajle... ne živita skupaj, sam Bog ve, da je boljše tako, kajti mož se je ne prestopa prepričal, vedno je bil ljubosumen, boljše bo, da sta se razšla... Gospa Derekova je govorila dalje in s tistim familiarnim glasom vprašala Ano, ali je milostivi gospod doktor ravnatelj Waltrove tovarne.

Ano je to vprašanje presenetilo. Ni ravnatelj, je dejala..., pač pa nekaj podobnega.

»Kajti...« gospa Derekova je za trenutek oklevala, kakor da razmišlja, ali naj nadaljuje, ali pa naj raje molči: »kajti jaz imam neke stike z Waltrovo tovarno... in ako milostljiva gospa dovoli, bom enkrat tako svobodna in bom prosila milostljivo gospo za veliko ljubeznivost... v neki življenjski zadevi... a ne vem, ali ne zadržujem milostljive gospe...«

Ana se je začudila. Ljubeznivost? Od mene? Seveda, ji je na mah šinilo v glavo, gotovo bo hotela kako podporo za nekoga.

»Le povejte mi svojo željo, gospa Derekova,« je vzpodbujala žensko, »ako je mogoče, vam bom prav rada pomagala.«

»Da, poljubljam roko, stokrat vam hvala, milostljiva gospa... milostljiva gospa je res tako dobra... torej... to je taka stvar..., nekoliko kočljiva, in da bi milostljiva gospa razumela...«

»Kar povejte, za kaj gre.«

Gospa Derekova je globoko vzdihnila. »Gre za to, prosim, da ne živim s svojim možem, saj sem že povedala milostljivi gospe, da je Karel Derek strašno neznozen človek in nekega dne je za prazen nič pobegnul od mene, prav za prav sem morala pobegniti od njega, tudi če bi morala umreti od gladi. Prisegam milostljivi gospe, da moj bivši mož Karel Derek ni imel najmanjšega povoda za ljubosumnost.«

»No prav,« je dejala Ana z neprijetnim občutkom. »In kaj potem?«

»Vem, da to ne zanima milostljive gospe, raje takoj povem, za kaj si dovoljujem prositi. To se pravi... imam ženo. Nikak mladenič ni več, a je po letih ravno prav zame. Jako delaven človek je to... Neki Koloman Borbely. Bil je nameščen v skladišču Waltrove tovarne.«

jega glavnega učitelja Josina. To ti je bil dolg, suh, koščen človek, vedno elegantno opravljen, s trdim kljukom na glavi in s palico v roki, ki je bila okovana s srebrnom. Hodil je po žabje; dolgi, suhi kraki so mu pri hoji kar smešno poskakovali. Hudo je dišal po tobaku. Nasmehnil se ni nikoli. Bil pa je natančen, toda neumil. Ijen. Kadar je ubral pot med klopi, smo se pred njim tresli. Komur koli je pomignil, naj vstane, — ali ga je spoznal po nosu? — vsak je bil vnaprej odmakl glavno daleč stran. A ni nič pomagalo, kajti kmalu ga je imel v pesti. — »Kje je naloga, a?« Prav mirno in ne da bi izpremenil obraz, je segel po zabljavcu ali »grdobni leni« nad senco po »ta sladček. Ko jih je čvrsto zagrabil ali si jih celo ovil okoli kavalca, ti jih je nategnil, da si šilil ko strela na prste. Z glasnim opominom je zadušil tvoj bolestni vzklil, potem pa si je z vidnim gnusom otresel izpužene lase s prstov. »Na gnoj, na gnoj, tja spadaš!« je zaključil svoj opomin ter šel dalje. Pridne učence pa je pohvalil in jih zaplaval v zlate bukke, kakor je dejal.

Prav živo se spominjam nekega sošolca, Homca, ki je bil vedno bolan. Prijelo ga je, da ni mogel ne dihati ne govoriti in kar omedleval je. Prinesli so mu vode, potem pa je smel domov. Neki drugi se je pisal za Prijatelja; ta je bil največji izmed vseh v šoli. Tako dolgo je bil kakor največji učitelj. Mi smo mu segali komaj do reber. Bil pa je dober in miroljuben, preveč priden pa ne. Pred uro je spisal svojo nalogo, ko je bil poloviči šolski zvezek na polico od okna v visokem prtilju. Dočim sta bila ta dva učenca s kmetov, je bil tretji zelo gosposki, prijeten »stajcač«. Vsi smo se mu smejali, ker se je tako rad postavil. Toda polnresne se ni prav nič zmenil za roganje in zabavljanje.

(Dane)

Vsak nasmešnik „Jutra“ je zavarovan!

